

**Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін, оны қалыптастыру қағидаларын және Провизия (резерв) құру қағидаларын бекіту туралы**

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 11 қарашадағы № 954 қаулысы.

**ЗҚАИ-ның ескертпесі!**

**Осы қаулы 01.01.2026 ж. бастап қолданысқа енгізіледі.**

Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 323-бабының 4-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:

1. Қоса беріліп отырған:

1) негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесі;

2) Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін қалыптастыру қағидалары;

3) Провизия (резерв) құру қағидалары бекітілсін.

2. "Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (

үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизиялар (резервтер) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін, оны қалыптастыру қағидаларын және провизиялар (резервтер) құру бойынша шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін, оны қалыптастыру қағидаларын және провизиялар (резервтер) құру қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 20 сәуірдегі № 212 қаулысының күші жойылды деп танылсын.

3. Осы қаулы 2026 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі және ресми жариялануға тиіс.

*Қазақстан Республикасының  
Премьер-Министрі*

*О. Бектенов*

Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2025 жылғы 11 қарашадағы  
№ 954 қаулысымен  
бекітілген

**Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесі**

1. "Даму" кәсіпкерлікті дамыту қоры" акционерлік қоғамы.
2. "Қазақстанның Даму Банкі" акционерлік қоғамы.

---

Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2025 жылғы 11 қарашадағы  
№ 954 қаулысымен  
бекітілген

**Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты**

**міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін қалыптастыру қағидалары**

1. Осы Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін қалыптастыру қағидалары (бұдан әрі – Тізбе қалыптастыру қағидалары) Қазақстан Республикасы Салық кодексінің (бұдан әрі – Салық кодексі) 323-бабының 4-тармағына сәйкес әзірленді және негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, өзара байланысты тараптар пайдасына не өзара байланысты тараптардың міндеттемелері бойынша үшінші тұлғаларға берілген активтер мен шартты міндеттемелерді (кредиттік серіктестіктердің активтері мен шартты міндеттемелерінен басқа) қоспағанда, күмәнді және үмітсіз активтерге, шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін қалыптастыру тәртібін айқындайды.

2. Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі, күмәнді және үмітсіз активтерге қарсы провизия (резерв) құру жөніндегі шығыстар сомасын шегеруге құқығы бар заңды тұлғалардың тізбесін (бұдан әрі – тізбе) Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындайды.

3. Тізбені бекіту туралы Қазақстан Республикасының Үкіметі қаулысының жобасын ұлттық басқарушы холдингтің өтінішхаты бойынша салық саясаты саласындағы уәкілетті орган енгізеді.

4. Ұлттық басқарушы холдингтің өтінішхаты заңды тұлғаның осы Тізбе қалыптастыру қағидаларының 7-тармағында көрсетілген талаптарға сәйкестігін растайтын құжаттар:

1) заңды тұлғаның жарғысымен;

2) заңды тұлға акционерлерінің (қатысушыларының) тізілімінен үзінді көшірмемен (егер шаруашылық серіктестік қатысушыларының тізілімін бірыңғай тіркеуші жүргізсе) қоса салық саясаты саласындағы уәкілетті органға еркін нысанда жіберіледі.

5. Салық саясаты саласындағы уәкілетті орган өтінішхатты ол түскен күннен бастап күнтізбелік 30 күн ішінде қарап, мынадай:

- 1) заңды тұлғаны тізбеге енгізу мүмкіндігі туралы;
- 2) заңды тұлғаны тізбеден шығару мүмкіндігі туралы;
- 3) заңды тұлғаны тізбеге енгізуден бас тарту туралы дәлелді шешімдердің бірін шығарады.

Салық саясаты саласындағы уәкілетті органның шешімі ұлттық басқарушы холдингке жазбаша нысанда жіберіледі.

Осы Тізбе қалыптастыру қағидаларының 4-тармағында көзделген құжаттар топтамасы толық ұсынылмаған жағдайда салық саясаты саласындағы уәкілетті орган өтінішхат түскеннен кейін бес жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде құжаттардың толық топтамасын ұсыну үшін пысықтауға қайтарады.

6. Тізбеге қосу үшін заңды тұлға мынадай талаптарға сәйкес келуге тиіс:

- 1) осындай заңды тұлғаның дауыс беретін акцияларының (үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі;
- 2) заңды тұлғаның негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылады;
- 3) заңды тұлға Салық кодексінің 323-бабының 1 және 2-тармақтарында көрсетілген салық төлеуші болып табылмайды.

7. Заңды тұлғаның осы Тізбе қалыптастыру қағидаларының 6-тармағында көрсетілген талаптарға сәйкес келмеуі және/немесе осы Тізбе қалыптастыру қағидаларының 4-тармағында көрсетілген құжаттарды ұсынбауы заңды тұлғаны тізбеге қосудан бас тарту үшін негіз болып табылады.

---

Қазақстан Республикасы  
Үкіметінің  
2025 жылғы 11 қарашадағы  
№ 954 қаулысымен  
бекітілген

## **Провизия (резерв) құру қағидалары**

### **1-тарау. Жалпы ережелер**

1. Осы Провизия (резерв) құру қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) Қазақстан Республикасының Салық кодексіне (бұдан әрі – Салық кодексі) сәйкес әзірленді және активтер мен шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) құру тәртібін айқындайды.

2. Осы Қағидаларда пайдаланылатын негізгі ұғымдардың мынадай мәндері бар:

1) активтер – барлық жеке және заңды тұлғаларға, оның ішінде банктерге қойылатын талаптар;

2) активтің жалпы баланстық құны – дара активтің провизия (резерв) көлеміне түзеткенге дейінгі амортизациялық құны;

3) ақшалай қаражат легі – ақшаның және оның баламаларының түсуі және шығысы;

4) активті (шартты міндеттемені) қайта сыныптау – бұрын сыныпталған активті (шартты міндеттемені) оған қарсы провизия (резерв) сомасын бұрын қалыптастырылған провизия (резерв) сомасы мен қайта сыныптау жүргізілгеннен кейінгі қажетті провизия (резерв) сомасының арасындағы айырма сомасына ұлғаю немесе азаю жағына қарай тиісті өзгерісімен сыныптау;

5) банк – ұлттық даму институты болып табылатын банк;

6) бастапқы тану күні:

дара активтің шарттарын айқындайтын шартқа қол қою күні;

шартқа қосымша келісімге қол қойылып, соның нәтижесінде банк қолданыстағы дара активтерді түрлендірмей, жаңа дара активтерді ұсыну бойынша міндеттеме қабылдаған күн;

шартқа қосымша келісімге қол қойылып, соның нәтижесінде дара актив түрлендіріліп/қайта құрылымдалып, бұл ескі дара активтің есептен шығарылуына және жаңасының танылуына алып келген күн;

7) біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі – ұйымның біртектес қарыздарды (кредиттерді) сыныптау тәртібі мен шарттары туралы ішкі қағидаларына сәйкес бір топқа енгізілетін біртектес қарыздар (кредиттер) тобы;

8) дефолт:

есеп беретін күнге банкте және/немесе басқа қаржы ұйымдарында төлемдер (негізгі борыш және/немесе сыйақы) мерзімінің күнтізбелік 90 күннен астам мерзімге өтіп кетуі; және/немесе

контрагенттің банк алдындағы берешегін толық көлемде өтеуге мүмкіндігі жоқ екен туралы банктің болжамы.

дефолтты айқындау мақсаттары үшін банк мынадай жағдайларды:

контрагенттің қаржылық қиындықтарына байланысты дара актив бойынша сыйақыны есептеуді тоқтатуды;

қаржы құралын бастапқы тану күнінен бастап кредит тәуекелін елеулі арттырудан туындаған контрагент берешегінің бүкіл сомасын және/немесе бір бөлігін есептен шығаруды;

дара активті ол сатылатын күнгі баланстық құнынан 10 %-дан астам жеңілдікпен сатуды;

контрагенттің қаржылық қиындықтарына байланысты қайта құрылымдауды;

банктің сотқа Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес контрагентті банкрот деп тану туралы талап қоюын;

контрагенттің Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзін банкрот деп тану туралы өтінішпен сотқа жүгінуін контрагенттің берешекті толық көлемде өтеу мүмкіндігінің болмауы ретінде қабылдайды;

9) дара актив – жеке тұлғаларға берілген қарыздарды қоспағанда, қаржылық актив немесе шартты міндеттеме;

10) жоба – банктің қарыз (кредит) беруі арқылы қаржыландырылатын және өндірістердің жаңаларын құруға, қолданыстағыларын кеңейтуге және жаңартуға, оның ішінде активтерді, акциялар пакеттерін (қатысу үлестерін), мүліктік кешендерді сатып алуға; және/немесе Қазақстан Республикасының резиденттері орындайтын (көрсететін) жұмыстар (қызметтер) экспортын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағында шығарылатын өнімдердің экспортын ынталандыруға бағытталған іс-шаралар кешені;

11) инвестициялық қарыз (кредит) – мына талаптардың барлығына сәйкес келетін қарыз (кредит):

қарыздың (кредиттің) мерзімі бес және одан да көп жылды құрайды;

қарыз шартының (кредиттің) талаптарымен мерзімінен бұрын толық өтеуге тыйым салынған;

қарызды (кредитті) ішінара өтеген жағдайда ішінара өтеу қарыз алушының бизнес-жоспарында көзделген мерзімде және тәртіппен жүзеге асырылуы мүмкін;

қарыз (кредит) заңды тұлғаға оның материалдық өндірісті, өндірістік және көліктік инфрақұрылымды құруға, кеңейтуге және жаңғыртуға бағытталған іс-шаралар кешенін іске асыруды көздейтін бизнес-жоспарына сәйкес беріледі;

12) қаржы активінің амортизацияланған құны – бастапқы тану кезінде дара актив бағаланатын, борыштың негізгі сомасының есебіне төлемдер азайтылатын, тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі пайдаланылып есептелген сыйақының немесе дисконттың жиналған амортизациясының шамасы қосылатын немесе азайтылатын, провизия (резерв) ескеріліп түзетілген сома;

13) қарыз (кредит) – ұйымның, банктің қарыз, лизингтік операцияларды жүзеге асыруы;

14) контрагент – қарыз алушы, эмитент, бірлесіп қарыз алушы, кепілгер, қаржы институты және банктің өзге де дебиторлары;

15) кредиттік тәуекелдің төменгі деңгейі – халықаралық рейтингі S&P шәкілі бойынша "BBB-" деңгейінен не Fitch немесе Moody's шәкілі бойынша соған ұқсас деңгейден төмен болмайтын қаржы құралдары;

16) кредиттік тәуекел – борышкердің (дебитордың) ұйым алдындағы актив және шартты міндеттеме бойынша міндеттемелерін шарт талаптарына сәйкес орындамауы не тиісінше орындамауы салдарынан шығыстардың (шығындардың) туындау тәуекелі не осындай орындамаудың (тиісінше орындамаудың) нақты қаупінің болуы;

17) қамтамасыз ету құны – қамтамасыз етуді бағалау сәтінде өткізу (сату) мүмкіндігін ескергенде оның ағымдағы сәттегі нарықтық (әділ) бағасы;

18) қаржылық қиындықтар:

контрагенттің есепті күнге банк алдында күнтізбелік 90 күннен астам мерзімі өткен міндеттемелерінің болуы;

контрагент биржада тіркелген бағалы қағаздардың эмитенті болып табылады және мұндай бағалы қағаздар қаржылық жағдайдың нашарлауына байланысты соңғы 12 айдың ішінде бағалы қағаздардың күшін жою рәсімінен өтуде не өткен;

нақты көрсеткіштердің, болжамдар мен контрагенттің қаржылық жағдайын бағалаудың негізінде банк контрагенттің ақша легі банк алдындағы шарттық міндеттемелерді (негізгі борыш пен сыйақыны қоса алғанда) жабу үшін жеткіліксіз болады деп болжайды.

Мыналар:

егер пайдалануға беру мен жобалық қуатқа шығу жүзеге асырылғаннан кейін болашақтағы ақша легі банк алдындағы шарттық міндеттемелерді шартта белгіленген мерзімде жабуға жеткіліксіз болады деп болжанбаса, пайдалануға беру мен жобалық қуатқа шығудың кешіктірілуі;

міндеттеме валютасы, негізгі борыш сомасы, сыйақы мөлшерлемесі, контрагент шартының жалпы қолданылу мерзімі өзгеріссіз сақталып, күнтізбелік бір жыл шегінде қаржы активі бойынша төлем күнінің өзгеруі, өзгерістердің қаржылық қиындықтармен байланысты болмауы контрагенттің қаржылық қиындықтары болып табылмайды;

19) қайта құрылымдау – төменде тізбеленген жағдайлардың кез келгеніне сәйкес шарттың тәртібі мен талаптарын өзгерту:

шарт бойынша төлем графигін өзгерту, оның ішінде:

шарт бойынша негізгі борышты және/немесе сыйақыны өтеу үшін төлемдер бойынша жеңілдік берілген кезеңді кейіннен ұсыну не ұзарту;

шарттың мерзімін кейіннен ұзарту;

дара актив бойынша негізгі борыштың және (немесе) сыйақының бір бөлігін есептен шығару немесе кешіру;

сыйақы бойынша мерзімі өткен төлемдерді капиталдандыру;

сыйақы бойынша мерзімі өткен берешекті капиталдандыра/кейінге қалдыра отырып, қарыз валютасын бір валютадан басқасына өзгерту (айырбастау);

банктегі, оның ішінде басқа қаржы ұйымдарындағы қолданыстағы қарыз бойынша мерзімі өткен берешекті төлеу үшін жаңа қарыз ұсыну;

мерзімі өткен берешек болған жағдайда кредиттік лимитті ұлғайту;

қарыз бойынша сыйақы мөлшерлемесін төмендету;

контрагенттің банкке берілетін кепілзаттық мүлкі есебінен және/немесе контрагент үшін үшінші тұлғалардың (кепілгерлер, кепілдік берушілер, сақтандырушылар)

міндеттемелерді орындауы есебінен берешектің өтелуі нәтижесінде қарыз бойынша берешекті төмендету;

20) негізделген және расталатын ақпарат – өткен оқиғалар, ағымдағы жағдайлар және болашақ экономикалық жағдайлардың болжамы туралы ақпаратты қоса алғанда, есепті күнгі жағдай бойынша шамадан тыс шығын немесе күш жұмсамай негізді түрде қолжетімді болып табылатын ақпарат;

21) провизия (резерв) – қаржылық активтің амортизацияланған құны мен әділ құн бойынша ескерілетін қаржылық активтер бойынша күтілетін және орын алған кредиттік залал үшін өзге жиынтық кіріс арқылы бағалау резерві, сондай-ақ шартты міндеттемелер бойынша күтілетін кредиттік залалға қатысты бағалау міндеттемесі;

22) тұрақтандыру кезеңі (карантин) – дара активтің оның қазіргі сатысында сыныптауға белгілер болмаған жағдайда ол сақталып тұратын уақыт кезеңі;

23) ұйым – банкті қоспағанда, ұлттық басқарушы холдинг, сондай-ақ негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі заңды тұлға;

24) шартты міндеттеме – өтелмеген немесе кепілдіктермен расталған аккредитив жаппайтын қарыз беру міндеттемелері;

25) РОСІ-актив – бастапқы тану сәтіне кредиттік құнсыздану болған, сатып алынған немесе құрылған қаржылық актив (немесе активтер).

## **2-тарау. Провизия (резерв) құру тәртібі**

### **1-параграф. Активтер мен шартты міндеттемелерді сыныптау және ұйымның күмәнді және үмітсіз активтері мен шартты міндеттемелеріне қарсы провизия (резерв) қалыптастыру ерекшеліктері**

3. Провизия (резерв) активтер мен шартты міндеттемелер құнсызданған кезде – актив пен шартты міндеттеме кредиттік тәуекелдің іске асырылуы салдарынан құнын жоғалтқан кезде қалыптастырылады.

4. Активтің және шартты міндеттеменің сыныпталуы, олардың ұйымның бухгалтерлік есебінде көрсетілуі ұйым мен оның борышкері (дебиторы) арасындағы шарт талаптарын өзгертпейді, оның ішінде ұйымның талап етудің (борыштың) негізгі сомасын және ол бойынша сыйақыны, сондай-ақ борышкердің (дебитордың) шарт талаптарын бұзғаны үшін айыппұлды, өсімпұлды толық көлемде алу құқығына әсерін тигізбейді.

5. Қазақстан Республикасының Үкіметіне, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне қойылатын талаптар мен салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер бойынша талаптарды қоспағанда, активтер мен шартты міндеттемелер сыныпталуға тиіс.

6. Егер қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) салық заңнамасына сәйкес айқындалған жеңілдетілген салық салынатын мемлекетте тіркелген не жеңілдетілген салық салынатын мемлекетте тіркелген тұлғаға қатысты тәуелді немесе еншілес тұлға болып табылса, осы Қағидалар қолданылмайды.

7. Активтерді, шартты міндеттемелерді сыныптау (қайта сыныптау) және провизия (резерв) қалыптастыру:

осы Қағидалардың және ұйымның ішкі нормативтік құжаттарының талаптары сақталған;

активтерді, шартты міндеттемелерді сыныптау және оларға қарсы провизия (резерв) қалыптастыру мақсатында кешенді және объективті талдау жүргізуге мүмкіндік беретін толық және анық ақпарат болған кезде жүзеге асырылады.

8. Активтерді, шартты міндеттемелерді сыныптау (қайта сыныптау) және (немесе) провизия (резерв) қалыптастыру осындай сыныптаудың уақтылы болуы мен провизия (резерв) мөлшеріндегі өзгерістердің ұйымның есебі мен есептілігінде көрсетілуінің анықтығы қағидатына негізделеді.

9. Активтер мен шартты міндеттемелер стандартты және сыныпталған болып бөлінеді.

10. Сыныпталған актив ол бойынша шарттың талабы орындалмайтын не ол бойынша талап толық көлемде орындалмайды немесе мүлде орындалмайды деп пайымдауға негіз болатын активті білдіреді.

11. Сыныпталған шартты міндеттеме ол бойынша борышкер үшін үшінші тұлғалардың пайдасына қабылданған және шарттың талаптарынан туындайтын кредиттік тәуекелдері бар өз міндеттемелерін ұйым орындайды деген ықтималдық бар шартты міндеттемені білдіреді.

12. Сыныпталғанға жатпайтын активтер мен шартты міндеттемелер стандартты болып табылады.

13. Сыныпталған активтер мен шартты міндеттемелер мынадай санаттарға бөлінеді:  
күмәнді;  
үмітсіз.

14. Ұйымның сыныпталған активтері мен шартты міндеттемелері бойынша провизия (резерв) мөлшері осы Қағидалардың 61-тармағының 1) тармақшасында айқындалған өтімділігі жоғары қамтамасыз ету тізбесі бойынша өтімділігі жоғары қамтамасыз ету құнына азайтылған негізгі борыштың (талаптың) сомасынан есептеледі.

15. Активтер мен шартты міндеттемелерді сыныптауды (қайта сыныптауды) ұйым ай сайын барлық активтер мен шартты міндеттемелер бойынша және сыныптау (қайта сыныптау) жүргізілетін белгілі бір күнгі жағдай бойынша айдың соңғы жұмыс күніне дейін көп дегенде жеті жұмыс күні қалғанда жүргізеді.

16. Біртектес қарыздар (кредиттер) портфелін сыныптауды (қайта сыныптауды) ұйым тоқсан сайын біртектес қарыздардың (кредиттердің) барлық портфельдері бойынша және сыныптау (қайта сыныптау) жүргізілетін белгілі бір күнгі жағдай бойынша тоқсанның соңғы жұмыс күніне дейін көп дегенде жеті жұмыс күні қалғанда жүргізеді.

17. Осы Қағидаларға сәйкес есептелген провизия (резерв) мөлшері бухгалтерлік есепте және қаржылық есептілікте тиісті провизия (резерв) шоттарында көрсетілген провизия (резерв) мөлшерінен аспауға тиіс.

18. Қарыз алушылардың (борышкерлердің) кредит өтеу қабілетін талдау кезінде, оның ішінде қарыз алушының қаржылық жағдайын және і құнын бағалау кезінде ұйымдар пайдаланатын өлшемшарттар, сондай-ақ провизия (резерв) құру жөнінде шешім қабылдау және орындау рәсімдері осы Қағидалармен, сондай-ақ ұйымның кредит, инвестициялық және есептік саясатын айқындайтын ішкі құжаттарымен регламенттеледі.

**2-параграф. Осы Қағидалардың 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 және 44-тармақтарында көзделген қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда, қарыздарды (кредиттерді) сыныптау ерекшеліктері**

19. Мыналарды:

1) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес және (немесе) Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі бойынша ұсынылған бланкілік қарызды (кредитті);

2) бір мезгілде мынадай шарттарға сай келетін:

2009 жылғы 21 ақпанға дейін берілген;

Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне сәйкес және (немесе) Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі бойынша берілген бланкілік қарызды (кредитті) қоспағанда, бланкілік қарыздар (кредиттер) күмәнді және (немесе) үмітсіз активтерге жатқызылмайды.

20. Мерзімін ұзарту санын айқындау мақсатында:

1) кредит берудің жалпы мерзімін ұзарту, бірақ бір реттен асырмай ұзарту қарыз алушының қаржылық жағдайының нашарлауына байланысты болмаса және (немесе) қарыз алушының ұйым алдында мерзімі өткен және (немесе) есептен шығарылған борышы болмаса;

2) шарт (бас келісімдер шеңберінде жасалған шарттарды қоса алғанда) бойынша төлемдер мерзімін өзгерту, бірақ үш реттен асырмай өзгерту (қарызды (кредитті) мерзімінен бұрын өтеуге байланысты графиктердің өзгеруін есепке алмағанда) қарыз алушының қаржылық жағдайының нашарлауына байланысты болмаса және (немесе) қарыз алушының ұйым алдында мерзімі өткен және (немесе) есептен шығарылған борышы болмаса, мерзімін ұзартудың болуы ескерілмейді.

21. Қамтамасыз ету:

1) тауарлар, Қазақстан Республикасынан тысқары жерде орналасқан (тіркелген) жылжымайтын, жылжымалы мүлік;

2) ұйыммен келісу бойынша жүргізілген ауыртпалықтарды қоспағанда, үшінші тұлғалардың құқықтарымен ауыртпалық салынған мүлік;

3) мемлекеттік орган шектеу салған мүлік түрінде қабылданатын болса, қарыз (кредит) қамтамасыз етілмеген деп танылады.

22. Валюталық тәуекелдері бойынша қарыз алушы тарапынан тиісті хеджирлеу құралдары көзделмеген, қарыз алушыларға шетелдік валютада берілген қарыз (кредит) бойынша "Қаржылық жағдай" өлшемшартының сыныптау санаты бір сыныптау санатына төмендейді.

### **3-параграф. Депозиттерді сыныптау ерекшеліктері**

23. Қазақстан Республикасының Үкіметі шешімінің негізінде Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне және (немесе) ұйымның басқару органының шешімдеріне сәйкес орналастырылған депозитті қоспағанда, депозиттер күмәнді және (немесе) үмітсіз активтерге жатқызылмайды.

24. Жеке рейтингі Standard & Poor's агенттігі берген А тобының рейтингінен төмен болмайтын немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас рейтингіне ие шетел банкінде не жеке рейтингі Қазақстан Республикасының егемен рейтингіне қатысты бір деңгейден артық төмен болмайтын Қазақстан Республикасының резидент банкінде орналастырылған (ашылған) депозит (оның ішінде ағымдағы шот) бойынша қаражатты депозиттен, оның ішінде ағымдағы шоттан аудару (қайтару) бойынша кешіктіру болмаған жағдайда стандартты ретінде сыныпталады.

25. Ұйым жеке рейтингі Standard & Poor's агенттігі берген А тобының рейтингінен төмен болмайтын немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас рейтингіне ие шетел банкінде депозит орналастырған не ағымдағы шот ашқан болса, ұйым құжатпен расталған деректер негізінде жарты жылда бір реттен сиретпей олардың қаржылық жағдайына мониторинг жүргізіп тұрады.

26. Ұйым жеке рейтингі Standard & Poor's агенттігі берген А тобының рейтингінен төмен болмайтын немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас рейтингіне ие шетел банкінде не жеке рейтингі Қазақстан Республикасының егемен рейтингіне қатысты бір деңгейден артық төмен болмайтын Қазақстан Республикасының резидент банкінде депозит орналастырған не ағымдағы шот ашқан болса, ұйым құжатпен расталған деректер негізінде тоқсанына бір реттен сиретпей олардың қаржылық жағдайына мониторинг жүргізіп тұрады.

### **4-параграф. Біртектес қарыздарды (кредиттерді) сыныптау ерекшеліктері**

27. Егер осы Қағидалардың 32-тармағында өзгеше белгіленбесе, ұйымның ішкі кредиттік саясатында айқындалған шарттарда берілген және тәуекелді бағалау күніндегі мөлшері жиынтығында бір қарыз алушыға шаққанда ұйымның меншікті капиталы шамасының 0,02 пайызынан аспайтын қарыздар (кредиттер) біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне қосылады.

28. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және жобаларды Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғыртуға және әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес іске асыратын заңды тұлғаларға берілген қарыздар (кредиттер) біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне қосылмайды.

29. Ұйым біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі бойынша провизия (резерв) қалыптастыру туралы шешім қабылдаған кезде ұйымның ішкі кредиттік саясатында мыналар көзделуге тиіс:

- 1) қолданылатын біртектестік белгілерінің тізбесі;
- 2) топтастыруды жүргізу тәртібі, әдістері, мерзімдері;
- 3) мониторинг жүргізу тәртібі;

4) оларға қарсы провизияны (резервті) сыныптау (қайта сыныптау) және қалыптастыру, олардың мөлшерін ұлғайту немесе өзгерту жағына өзгерту әдістемесі мен рәсімдері.

30. Қарыздардың (кредиттердің) біртектестік белгілері:

- 1) қарыз алушының түрі;
- 2) кредит беру технологиясы;
- 3) нысаналы мақсаты;
- 4) қамтамасыз ету түрі;
- 5) кредит беру мерзімі;

6) ұйымның ішкі кредиттік саясатымен айқындалған әртүрлі кредит беру бағдарламалары бойынша өзге де белгілер.

Мыналар:

- 1) мерзімі өткен борыштардың болуы немесе болмауы;
- 2) мерзімі өткен борыштар күндерінің саны;
- 3) жеке алынған қарыздар (кредиттер) бойынша кредиттік тәуекел деңгейі;
- 4) мерзімін ұзарту саны біртектестік белгілері болып табылмайды.

31. Әдістеме біртектес қарыздарды (кредиттерді) күмәнді және үмітсіз санатқа жатқызу тәртібін айқындауға тиіс.

32. Ұйым өзінің ішкі кредиттік саясатында көрсетілген біртектестік белгілері бар қарыздарды (кредиттерді) ұйымның ішкі нормативтік құжаттарында белгіленген тәртіппен біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне енгізбеуге құқылы.

33. Қарызды (кредитті) біртектес деп тану, сондай-ақ қарызды (кредитті) біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне енгізу шарт талаптарының негізінде оған қол қойылған күні жүргізіледі.

34. Осы Қағидалардың 35-тармағында көзделгеннен басқа, Шартқа қол қойылғаннан кейін кез келген талаптардың өзгеруі біртектес қарыздар (кредиттер) портфелін қайта топтастырудың өзгеруіне әкеп соқпайды.

35. Егер қарыздың (кредиттің) тәуекелді бағалау күніндегі мөлшері ұйымның меншікті капиталы шамасының 0,02 пайызына тең болса немесе одан асса, қарызды (кредитті) біртектес деп тану тоқтатылады.

36. Біртектес деп тану тоқтатылған, сондай-ақ біртектес қарыздардың (кредиттердің) тобына енгізілмеген қарыздар (кредиттер) осы Қағидалардың 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60 және 61-тармақтарына сәйкес сыныпталады.

37. Ұйымның біртектес қарыздары (кредиттері) бойынша тәуекелді бағалау әдістемесі жекелеген қарыздар (кредиттер) сапасының төмендеуіне және мұндай қарыздардың (кредиттердің) портфельден шығарылуына байланысты тұтастай портфель бойынша провизия (резерв) мөлшерін ұлғайтуды көздемеуге тиіс.

38. Егер біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне енгізілген мерзімінің өткеніне күнтізбелік 30 (отыз) күн және одан көп болған борыштардың мөлшері (пайыздық үлесі) біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі бойынша іс жүзінде құрылған провизия (резерв) мөлшерінен артық болса, ұйым құрылған провизия (резерв) мөлшері мен мерзімінің өткеніне күнтізбелік 30 (отыз) күн және одан көп болған борыштардың мөлшері арасындағы айырма сомасына қосымша провизия (резерв) қалыптастырады.

39. Біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі бойынша активтің сыныптамалық санаты осы Қағидаларға 1-қосымшаның 4-кестесіне сәйкес айқындалады.

40. Ұйым бір тоқсанда бір реттен сиретпей портфельге жүргізілген талдау және оның нәтижелері туралы ақпаратты, оның ішінде ұйымның біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі бойынша кредиттік тәуекел мөлшері туралы тұжырымдарын, сондай-ақ провизия (резерв) есебі туралы ақпаратты құжаттамалық ресімдейді және біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі бойынша кредиттік дерекнамаға енгізеді.

## **5-параграф. Дебиторлық берешекті сыныптау ерекшеліктері**

41. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімдерін іске асыру салдарынан және (немесе) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне және (немесе) ұйымның басқару органының шешімдеріне сәйкес түзілген дебиторлық берешекті қоспағанда, дебиторлық берешек күмәнді және (немесе) үмітсіз активтерге жатқызылмайды. Бұл ретте ұйымның мерзімділік, қайтарымдылық және өтеусіз (пайызсыз) негізде қарыздар (кредиттер) беруі салдарынан және (немесе) ұйымның шартты міндеттемелерді орындауы салдарынан туындаған берешек дебиторлық берешек деп түсініледі.

42. Дебиторлық берешек оны өтеу мерзімі көрсетілмеген құжаттардың (бастапқы құжаттардың) негізінде не сот актісінің негізінде түзілген жағдайда мұндай дебиторлық берешек мерзімі өткен болып есептеледі және түзілген сәттен бастап күнтізбелік он күн өткен соң осы Қағидалардың талаптарына сәйкес сыныпталады.

43. Дебиторлық берешекті өтеу мерзімі өтіп кеткен болса, дебиторлық берешек "Өтеу мерзімінің өтуі" және "Қарыз алушыда (борышкерде) рейтингінің бар-жоғы" өлшемшарттары бойынша сыныпталады.

44. Дебиторлық берешекті өтеу мерзімі өтіп кеткен жағдайда және егер бір дебиторға есептегендегі дебиторлық берешек ұйымның меншікті капиталының 5 (бес) пайызынан артық болса, дебиторлық берешек "Қаржылық жағдай", "Өтеу мерзімінің өтуі" және "Қарыз алушыда (борышкерде) рейтингінің бар-жоғы" өлшемшарттары бойынша сыныпталады.

#### **6-параграф. Шартты міндеттемелерді сыныптау ерекшеліктері**

45. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімдерін іске асыру салдарынан және (немесе) Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне және (немесе) ұйымның басқару органының шешімдеріне сәйкес түзілген шартты міндеттемелерді қоспағанда, шартты міндеттеме күмәнді және (немесе) үмітсіз активтерге жатқызылмайды.

46. Ақша түрінде жабылған және ұйымның бухгалтерлік есебінің тиісті шоттарында көрсетілген міндеттемелерді қоспағанда, ұйымның шартты міндеттемелері сыныпталады.

47. Қарыз алушының (борышкердің) қаржылық жағдайы нашарлаған және (немесе) сыйақы төлеуде кідіріс болған жағдайда шартты міндеттеме "Қаржылық жағдай" және "Өтеу мерзімінің өтуі" өлшемшарттары бойынша сыныпталады.

48. Ұйым шарт талаптарынан туындайтын өз міндеттемелерін орындаса, туындаған талап, егер шартта оны қарызға (кредитке) қайта ресімдеу көзделмесе, міндеттемелер сомасына дебиторлық берешекке қайта ресімделеді.

#### **7-параграф. Өзге де активтерді сыныптау ерекшеліктері**

49. Ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі бағалы қағаздар бойынша және мынадай анықтамаларға сәйкес келетін талаптар күмәнді және (немесе) үмітсіз активтерге жатқызылмайды:

1) Standard & Poor's агенттігінің "BBB-"-дан төмен емес халықаралық рейтингілік бағасы немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингі немесе Standard & Poor's агенттігінің ұлттық шәкілі бойынша "kzAAA"-дан төмен емес рейтингі немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің ұлттық шәкіл бойынша осыған ұқсас деңгейдегі рейтингі бар борыштық бағалы қағаздар немесе;

2) Standard & Poor's агенттігінің "BBB"-дан төмен емес халықаралық рейтингілік бағасы немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингі немесе Standard & Poor's агенттігінің ұлттық шәкілі бойынша "kzAAA"-дан төмен емес рейтингі немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің ұлттық шәкіл бойынша осыған ұқсас деңгейдегі рейтингі бар эмитенттер акциялары.

50. Ұйымның заңды тұлғаның акцияларына (жарғылық капиталындағы қатысу үлестеріне) инвестициялары (салымдары), сондай-ақ Standard & Poor's агенттігінің "BBB"-дан төмен емес тәуелсіз рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие шет мемлекеттердің орталық үкіметтері шығарған мемлекеттік мәртебесі бар бағалы қағаздар күмәнді және (немесе) үмітсіз активке жатқызылмайды.

**3-тарау. Активтер мен шартты міндеттемелерді (инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді, сондай-ақ біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне енгізілген қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда) сыныптау кезінде ұйымның өлшемшарттарды пайдалану ерекшеліктері**

**1-параграф. Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі заңды тұлғалар үшін өлшемшарттарды пайдалану ерекшеліктері**

51. Негізгі қызмет түрлері қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі заңды тұлғалар активтер мен шартты міндеттемелерді (инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді, сондай-ақ біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне енгізілген қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда) сыныптаған кезде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 1 және 4-кестелері қолданылады.

52. Қарыздарды (кредиттерді) сыныптаған кезде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2, 3, 4 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

53. Депозиттерді сыныптаған кезде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

54. Ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі акцияларды сыныптауды қоспағанда, дебиторлық берешекті, бағалы қағаздарды сыныптаған кезде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

55. Ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі акцияларды сыныптаған кезде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 1-кестесінің 1 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

56. Шартты міндеттемелерді сыныптаған кезде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

57. Активтің (шартты міндеттеменің) сыныптау санаты активті (шартты міндеттемені) бағалау балдарының жалпы саны негізге алына отырып, тиісті өлшемшарттар бойынша айқындалады.

58. Провизия (резерв) осы Қағидаларға 1-қосымшаның 4-кестесіне сәйкес сыныптау санаты негізге алына отырып және тиісті мөлшерлерде айқындалады.

Салық салу мақсатында осы Қағидаларға сәйкес құрылған провизия (резерв) мына формула бойынша айқындалатын коэффициентке түзетіледі:

$$K = \frac{T}{ЖЖТ}, \text{ мұнда}$$

К – коэффициент,

ЖЖТ – түзетулерді есепке алғанда, салық кезеңіндегі жылдық жиынтық кіріс,

Т – салық кезеңіндегі жылдық жиынтық табысқа қосылған (қосылуға тиіс) және Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімін және (немесе) ұйымның Директорлар кеңесінің шешімін және (немесе) тиісті жылға арналған республикалық бюджет туралы Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру нәтижесінде түзілген активтер бойынша алынған табыс. Бұл көрсеткішке Салық кодексінің 255-бабына сәйкес жылдық жиынтық кірістен алып тасталуға тиіс табыс кірмейді.

59. Қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес айқындалады.

60. Қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) – кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын заңды тұлғаның, жеке тұлғаның қаржылық жағдайы былайша сыныпталады:

1) мына көрсеткіштер болған жағдайда – орнықты:

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы орнықты;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) төлемге қабілетті;

ақша легі борысқа қызмет көрсетуге мүмкіндік береді;

осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес есептелген коэффициенттердің мәні қолайлы;

бизнесі дамытудың нарықтық шарттары оң, нарықта жақсы бәсекелі позициясы бар;

ресурстар мен капитал нарығына еркін қол жеткізеді, өнім берушілердің шектеулі санына тәуелді емес, шарттың қолданылу мерзімі ішінде қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайын айтарлықтай нашарлатуға ықпал ететін ішкі және сыртқы факторлар анықталған жоқ;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) ұйыммен өзінің міндеттемелері бойынша есеп айырысуға мүмкіншілігі күмән тудырмайды;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) активтері мен міндеттемелері мерзімі бойынша шамалас;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) кредиттік тарихы жағымды;

2) мына көрсеткіштер болған жағдайда – қанағаттанарлық:

бұл санаттағы қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы "орнықты" сипаттамасына жақын, бірақ оның осы деңгейді ұзақ уақыт бойы ұстап тұру ықтималдығы төмен;

кірістердің, төлем қабілеттілігінің төмендеуі байқалады; динамикада ақша легі шамалы азайған, ақша легі борыштың негізгі бөлігін өтеуге мүмкіндік береді;

осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес есептелген коэффициенттердің мәні қанағаттанарлық;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) өзінің қаржылық жағдайын жақсарту үшін шаралар қабылдауда;

тауарларды, көрсетілетін қызметтерді жеткізушілердің және қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) өнімдерін тұтынушылардың шоғырлану тәуекелі аз;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қосымша ресурстарға қол жеткізе алатынына байланысты ұйыммен өз міндеттемелері бойынша есеп айырысу мүмкіншілігі күмән туғызбайды;

3) мына көрсеткіштер болған жағдайда – орнықсыз:

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) мынадай факторларға байланысты өз міндеттемелері бойынша ұйыммен есеп айырыса алмайды деген белгілі бір ықтималдық бар:

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайының ұдайы және айтарлықтай нашарлау белгілері бар:

осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес есептелген коэффициенттердің мәні қошталмайды;

төлем қабілеттілігінің деңгейі төмен, нарықтық үлесінің ұдайы төмендеуі;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) қабылдайтын шаралар қаржылық жағдайды тұрақтандыратынына сенім жоқ;

қарыз алушыға (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыға) 1 жылдан аспайтын мерзімге санация жарияланған;

қарыз алушыға (бірлесіп қарыз алушыға) бұрын берілген қарыз (кредит) бойынша борышты өтеу мақсатында қарыз (кредит) берілген жағдайда;

форс-мажор мән-жайлары, сондай-ақ қарыз алушыға (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыға) материалдық зиян тигізсе де, оның қызметінің тоқтауына әкеп соқпаған басқа да жағдайлар орын алған;

4) мына көрсеткіштер болған жағдайда – өте қиын:

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) мынадай факторларға байланысты өз міндеттемелері бойынша ұйыммен есеп айырыса алмайды деген толық ықтималдықтық бар:

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайының нашарлауының шекті деңгейге жеткен, бұл осы Қағидаларға 2-қосымшада көрсетілген барлық көрсеткіштердің бұзылуымен расталады; төлемге қабілетсіздік;

нарықтық позицияларын жоғалтқан;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) меншікті капиталы теріс;

қарыз алушыға (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыға) 1 жылдан астам мерзімге санация жарияланған;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) банкрот деп танылған;

қарыз алушыда (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыда) материалдық залал келтірген және (немесе) оның өз қызметін жалғастыруына мүмкіндік бермейтін форс-мажор мән-жайлар бар;

ұйымның ішкі нормативтік құжаттарында белгіленген тәртіппен кредит беру бойынша құжаттаманы жүргізу талаптарына сәйкес кредиттік мониторинг бойынша құжаттама жоқ.

Дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі заңды тұлғалардың қаржылық жағдайы шоғырландырылған негізде ұлттық басқарушы холдингтің қаржылық жағдайынан төмен деп сыныпталмайды.

61. Қамтамасыз ету сапасы былайша сыныпталады:

1) сенімді – қамтамасыз етудің өтімділігі жоғары, ол мыналар:

Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары;

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "А" тобынан төмен емес ұзақ мерзімді борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент банкерінің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "А-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие резидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "А-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері; кредитор банктегі депозиттегі ақшалай кепіл;

шет мемлекеттердің үкіметтері және Standard & Poor's агенттігі берген "А-" тобынан төмен емес тәуелсіз рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие орталық банктері шығарған мемлекеттік мәртебесі бар бағалы қағаздар;

монетарлық аса бағалы металдар;

Қазақстан Республикасының бірінші сыныпты эмитенттерінің вексельдері;

Standard & Poor's агенттігі берген "А" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "А-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

жалғыз акционері мемлекет немесе ұлттық холдинг не ұлттық басқарушы холдинг болып табылатын заңды тұлғалардың кепілдіктері (кепілдемелері) түрінде беріліп, жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсан ішінде қарызды (кредитті) пайдалану үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 100 пайызын жабады;

2) жақсы – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 90 пайызын жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер қолданылады:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түріндегі қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

3) қанағаттанарлық – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 60 пайызын жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер қолданылады:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's

Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие резидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері түріндегі қамтамасыз етуге 0,8 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түріндегі қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

мынадай:

қарыз алушының дебиторлық берешегі;

қарыз алушының және/немесе кепілзат берушінің жылжымалы мүлкі;

айналымдағы тауарлар түріндегі қамтамасыз етуге 0,6 коэффициенті;

4) қанағаттанарлықсыз – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 50 пайызын жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер қолданылады:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие резидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері түріндегі қамтамасыз етуге 0,8 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түрінде қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

мынадай:

қарыз алушының дебиторлық берешегі;

қарыз алушының және/немесе кепілзат берушінің жылжымалы мүлкі;

айналымдағы тауарлар түріндегі қамтамасыз етуге 0,6 коэффициенті;

5) қамтамасыз етілмеген – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің 50 пайызынан кемін жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BBB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге

немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері түріндегі қамтамасыз етуге 0,8 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түрінде қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

мынадай:

қарыз алушының дебиторлық берешегі;

қарыз алушының және/немесе кепілзат берушінің жылжымалы мүлкі;

болашақта түсетіндерді қоспағанда (ақы төлеу аккредитивтік операциялар бойынша жүзеге асырылатын тауарлардан басқа), айналымдағы тауарлар түріндегі қамтамасыз етуге 0,6 коэффициенті.

62. Ұйымның қамтамасыз етуінің сапасы:

1) жылжымайтын мүлік бойынша – бағалау қызметі туралы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бағалаушы мен қарыз алушы және (немесе) кепілзат беруші арасында жасалған шарт бойынша жүргізілген бағалау туралы есепте айқындалған жылжымайтын мүліктің нарықтық құны;

2) өзге қамтамасыз ету бойынша – ұйымның ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес анықталған құны қолданылып жүргізілген мониторинг нәтижелері бойынша айқындалады.

63. Кредит берілген күннен басталатын кезең ішінде, сондай-ақ төлемдерді өтеудің бірінші мерзімі басталғанға дейінгі кезеңде мерзімінің өткеніне 7 (жеті) және одан көп жұмыс күні болған төлемдер болса (төлемдерді мерзімінен бұрын өтеу жағдайларын қоспағанда) "сыныпталатын актив бойынша төлемдерді өтеуді мерзімін өткізудің болмауы" деген сыныптау санатын минус 1 балл мөлшерінде бағалау қолданылмайды, 0 балға бағалау қолданылады.

**2-параграф. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда, ұлттық басқарушы холдинг үшін өлшемшарттарды пайдалану ерекшеліктері**

64. Активтер мен шартты міндеттемелерді (инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді, біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне енгізілген қарыздарды (кредиттерді), сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда) сыныптау кезінде ұлттық басқарушы холдинг осы Қағидаларға 1-қосымшаның 2 және 4-кестелерін қолданады.

65. Қарыздарды (кредиттерді) сыныптау кезінде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 2-кестесінің 1, 2, 3 және 4-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

66. Депозиттерді сыныптау кезінде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 2-кестесінің 1, 2 және 4-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

67. Ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі акцияларды сыныптауды қоспағанда, бағалы қағаздарды, дебиторлық берешекті сыныптау кезінде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 2-кестесінің 1, 2 және 4-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

68. Ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі акцияларды сыныптау кезінде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 2-кестесінің 1 және 4-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

69. Шартты міндеттемелерді сыныптау кезінде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 2-кестесінің 1, 2 және 4-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

70. Активтің (шартты міндеттеменің) сыныптау санаты тиісті өлшемшарттар бойынша активті (шартты міндеттемені) бағалау балдарының жалпы саны негізге алына отырып айқындалады.

71. Провизия (резерв) осы Қағидаларға 1-қосымшаның 4-кестесіне сәйкес сыныптау санаты негізге алына отырып және тиісті мөлшерлерде айқындалады.

Салық салу мақсатында осы Қағидаларға сәйкес құрылған провизия (резерв) мына формула бойынша айқындалатын коэффициентке түзетіледі:

$T K = \text{-----}$ , мұнда ЖЖТ

$K$  – коэффициент,

ЖЖТ – түзетулерді ескергенде салық кезеңі ішіндегі жылдық жиынтық табыс,

$T$  – салық кезеңіндегі жылдық жиынтық табысқа қосылған (қосылуға тиіс) және Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімін және (немесе) ұйымның Директорлар кеңесінің шешімін және (немесе) тиісті жылға арналған республикалық бюджет туралы Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру нәтижесінде түзілген активтер бойынша алынған табыс. Бұл көрсеткішке Салық кодексінің 255-бабына сәйкес жылдық жиынтық кірістен алып тасталуға тиіс табыс кірмейді.

72. Қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы осы Қағидалардың 59-тармағында белгіленген тәртіппен айқындалады.

73. Қамтамасыз ету сапасы осы Қағидалардың 61 және 62-тармақтарында белгіленген тәртіппен сыныпталады.

**3-параграф. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға ұлттық басқарушы холдинг берген қарыздарды (кредиттерді) сыныптау өлшемшарттарын пайдалану ерекшеліктері**

74. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға ұлттық басқарушы холдинг берген қарыздарды (кредиттерді) сыныптау кезінде осы Қағидаларға 1-қосымшаның 3 және 4-кестелері қолданылады.

**4-тарау. Ұйымның инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді сыныптау өлшемшарттарын пайдалану ерекшеліктері**

**1-параграф. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда, инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді сыныптау өлшемшарттарын пайдалану ерекшеліктері**

75. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және шартты міндеттемелерді қоспағанда, инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді сыныптау кезінде осы Қағидаларға 3-қосымшаның 1 және 3-кестелері қолданылады.

76. Қарыздарды (кредиттерді) сыныптау кезінде осы Қағидаларға 3-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2, 3, 4 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

77. Депозиттерді сыныптау кезінде осы Қағидаларға 3-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

78. Дебиторлық берешекті, бағалы қағаздарды сыныптау кезінде ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі акцияларды сыныптауды қоспағанда, осы Қағидаларға 3-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

79. Ұйымның бағалы қағаздар портфеліндегі акцияларды сыныптау кезінде осы Қағидаларға 3-қосымшаның 1-кестесінің 1 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

Шартты міндеттемелерді сыныптау кезінде осы Қағидаларға 3-қосымшаның 1-кестесінің 1, 2 және 5-тармақтарында көзделген өлшемшарттар пайдаланылады.

80. Активтің (шартты міндеттеменің) сыныптау санаты тиісті өлшемшарттар бойынша активті (шартты міндеттемені) бағалау балдарының жалпы санына негізделе отырып айқындалады.

81. Провизия (резерв) осы Қағидаларға 3-қосымшаның 3-кестесіне сәйкес сыныптау санатына негізделе отырып және тиісті мөлшерлерде айқындалады.

Салық салу мақсатында осы Қағидаларға сәйкес құрылған провизия (резерв) мынадай формула бойынша айқындалатын коэффициентке түзетіледі:

$$T K = \text{-----}, \text{ мұнда ЖЖТ}$$

$K$  – коэффициент,

$ЖЖТ$  – түзетулерді ескергенде, салық кезеңі ішіндегі жылдық жиынтық табыс,

$T$  – салық кезеңіндегі жылдық жиынтық табысқа қосылған (қосылуға тиіс) және Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімін және (немесе) ұйымның Директорлар кеңесінің шешімін және (немесе) тиісті жылға арналған республикалық бюджет туралы Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру нәтижесінде түзілген активтер бойынша алынған табыс. Бұл көрсеткішке Салық кодексінің 255-бабына сәйкес жылдық жиынтық кірістен алып тасталуға тиіс табыс кірмейді.

82. Қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы осы Қағидалардың 59-тармағында белгіленген тәртіппен айқындалады.

83. Қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) – заңды тұлғаның, кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын жеке тұлғаның қаржылық жағдайы былайша сыныпталады:

1) мына көрсеткіштер болған жағдайда – орнықты:

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы орнықты;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) төлемге қабілетті;

ақша легі борышқа қызмет көрсетуге мүмкіндік береді;

осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес есептелген коэффициенттердің мәні жалпы қабылданған нормалар шегінде;

бизнесті дамытудың нарықтық шарттары оң, нарықта жақсы бәсекелі позициясы бар;

ресурстар мен капитал нарығына еркін қол жеткізеді, өнім берушілердің шектеулі санына тәуелді емес, шарттың қолданылу мерзімі ішінде қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайын айтарлықтай нашарлатуға ықпал ететін ішкі және сыртқы факторлар анықталған жоқ;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) ұйыммен өзінің міндеттемелері бойынша есеп айырысуға мүмкіншілігі күмән тудырмайды;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) активтері мен міндеттемелері мерзімі бойынша шамалас;

кредиттік тарихы жағымды;

2) мына көрсеткіштер болған жағдайда – қанағаттанарлық:

бұл санаттағы қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайы "орнықты" сипаттамасына жақын, бірақ оның осы деңгейді ұзақ уақыт бойы ұстап тұру ықтималдығы төмен;

кірістердің, төлем қабілетінің деңгейі кредит беру басталғаннан бастап үш жыл бойы борышкердің бизнес-жоспарында көзделген деңгейде;

динамикада ақша легі шамалы азайған, бұл ретте ақша легі борыштың негізгі бөлігін өтеуге мүмкіндік береді;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) өзінің қаржылық жағдайын жақсарту үшін шаралар қабылдауда;

тауарларды, көрсететін қызметтерді жеткізушілердің және қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) өнімдерін тұтынушылардың шоғырлануының ең төмен тәуекелдері бар;

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қосымша ресурстарға қол жеткізе алатынына байланысты ұйыммен өз міндеттемелері бойынша есеп айырысу мүмкіншілігі күмән туғызбайды;

3) мына көрсеткіштер болған жағдайда – орнықсыз:

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) мынадай факторларға байланысты өз міндеттемелері бойынша ұйыммен есеп айырыса алмайды деген белгілі бір ықтималдық бар:

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайының ұдайы және айтарлықтай нашарлау белгілері бар:

кірістер, төлемге қабілетілік деңгейі кредит беру басталғаннан бастап үш жыл бойы борышкердің бизнес-жоспарында көзделген деңгейде;

нарықтық үлесінің төмендеуі;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) қабылдайтын шаралар қаржылық жағдайды тұрақтандыратынына сенім жоқ;

қарыз алушыға (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыға) 1 жылдан аспайтын мерзімге санация жарияланған;

форс-мажор мән-жайлары, сондай-ақ қарыз алушыға (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыға) материалдық зиян тигізсе де, оның қызметінің тоқтауына әкеп соқпаған басқа да жағдайлар орын алған;

4) мына көрсеткіштер болған жағдайда – өте қиын:

қарыз алушының (борышкердің, бірлесіп қарыз алушының) қаржылық жағдайының нашарлауының шекті деңгейге жеткен;

төлемге қабілетсіздік, нарықтық позицияларын жоғалтқан;

қарыз алушыға (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыға) бір жылдан астам мерзімге санация жарияланған;

қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) банкрот деп танылған;

қарыз алушыда (борышкерге, бірлесіп қарыз алушыда) материалдық залал келтірген және (немесе) оның өз қызметін жалғастыруына мүмкіндік бермейтін форс-мажор мән-жайлар бар, қарыз алушыда (бірлесіп қарыз алушыда) кредиттік дерекнама жоқ.

Дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі заңды тұлғалардың қаржылық жағдайы шоғырландырылған негізде ұлттық басқарушы холдингтің қаржылық жағдайынан төмен деп сыныпталмайды.

84. Қамтамасыз ету сапасы былайша сыныпталады:

1) сенімді – қамтамасыз етудің өтімділігі жоғары, ол мыналар:

Қазақстан Республикасы Үкіметінің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары;

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "А-" тобынан төмен емес ұзақ мерзімді борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент банктерінің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BBB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие резидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "BBB+" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

кредитор банктегі депозиттегі ақша және/немесе кредитор банктегі кепілзат нысанасы болып табылатын ақша кепілі;

шет мемлекеттердің үкіметтері және Standard & Poor's агенттігі берген "BBB+" тобынан төмен емес тәуелсіз рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие орталық банктері шығарған мемлекеттік мәртебесі бар бағалы қағаздар;

монетарлық аса бағалы металдар;

Қазақстан Республикасының бірінші сыныпты эмитенттерінің вексельдері;

Standard & Poor's агенттігі берген "А-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас

деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "BBB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

жалғыз акционері мемлекет немесе ұлттық холдинг не ұлттық басқарушы холдинг болып табылатын заңды тұлғалардың кепілдіктері (кепілдемелері) түрінде беріліп, жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсан ішінде қарызды (кредитті) пайдалану үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 100 пайызын жабады;

2) жақсы – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 70 пайызын жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер қолданылады:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттерде инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген мүлік;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

3) қанағаттанарлық – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 60 пайызын жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер қолданылады:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттерде инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген мүлік;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие резидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

мүлік, оның ішінде болашақта бизнес-жоспарға сәйкес түсетін мүлік;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттерде инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген ақша;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері түріндегі қамтамасыз етуге 0,8 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түріндегі қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

мынадай:

қарыз алушының дебиторлық берешегі;

қарыз алушының және/немесе кепілзат берушінің жылжымалы мүлкі;

айналымдағы тауарлар түріндегі қамтамасыз етуге 0,6 коэффициенті;

4) қанағаттанарлықсыз – қамтамасыз ету осы тармақшада тізбеленген және жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің кемінде 50 пайызын жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер қолданылады:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттердегі инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген мүлік;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие резидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

мүлік, оның ішінде болашақта бизнес-жоспарға сәйкес түсетін мүлік;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттердегі инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген ақша;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері түріндегі қамтамасыз етуге 0,8 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түрінде қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

мынадай:

қарыз алушының дебиторлық берешегі;

қарыз алушының және/немесе кепілзат берушінің жылжымалы мүлкі;

айналымдағы тауарлар түріндегі қамтамасыз етуге 0,6 коэффициенті;

5) қамтамасыз етілмеген – қамтамасыз ету жиынтығында қарыз алушының актив бойынша (негізгі борыш және бірінші тоқсанның ішінде қарызды (кредитті) пайдаланғаны үшін алынуы қажет сыйақы, сондай-ақ ұйым жеңілдік беретін болса, мұндай жеңілдік берілген кезеңдегі сыйақы бойынша) міндеттемелерінің 50 пайызынан кемін жабады.

Осы тармақшаны қолдану мақсатында қамтамасыз етуді бағалау кезінде қамтамасыз ету құнына мынадай коэффициенттер:

осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген өтімділігі жоғары қамтамасыз етуге 1 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттердегі инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген мүлік;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері;

Standard & Poor's агенттігі берген "BB+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының бейрезидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар;

Standard & Poor's агенттігі берген "B+" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие Қазақстан Республикасының резидент ұйымдары шығарған бағалы қағаздар түріндегі қамтамасыз етуге 0,9 коэффициенті;

мынадай:

Қазақстан Республикасының бейрезидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "BB-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие бейрезидент банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғаларының, оның ішінде Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің кепілдіктері (кепілдемелері);

Standard & Poor's агенттігі берген "B-" тобынан төмен емес борыштық рейтингіге немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие банктердің резервтік аккредитивтері;

мүлік, оның ішінде болашақта бизнес-жоспарға сәйкес түсетін мүлік;

тиісті қаржы жылына арналған республикалық немесе жергілікті бюджеттердегі инвестициялық қарыздар (кредиттер) бойынша борышкерлердің міндеттемелерін өтеу және оларға қызмет көрсету үшін көзделген ақша;

төлемге қабілетті (қаржылық жағдайы орнықты) заңды тұлғалардан кепілді төлемдер бойынша түсетін ақша;

Standard & Poor's агенттігі берген "B" тобынан төмен емес қаржылық сенімділік рейтингіне немесе Moody's Investors Service немесе Fitch рейтингілік агенттіктерінің осыған ұқсас деңгейдегі рейтингіне ие сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының сақтандыру полистері түріндегі қамтамасыз етуге 0,8 коэффициенті;

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ресімделген жылжымайтын мүлік түрінде қамтамасыз етудің нарықтық құнына 0,7 коэффициенті;

мынадай:

қарыз алушының дебиторлық берешегі;

қарыз алушының және/немесе кепілзат берушінің жылжымалы мүлкі;

айналымдағы тауарлар түріндегі қамтамасыз етуге 0,6 коэффициенті.

85. Ұйымның қамтамасыз етуінің сапасы:

1) жылжымайтын мүлік бойынша – бағалау қызметі туралы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бағалаушы мен қарыз алушы және (немесе) кепілзат беруші арасында жасалған шарт бойынша жүргізілген бағалау туралы есепте айқындалған жылжымайтын мүліктің нарықтық құны;

2) өзге қамтамасыз ету бойынша – ұйымның ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес анықталған құны қолданылып жүргізілген мониторинг нәтижелері бойынша айқындалады.

**2-параграф. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) сыныптау өлшемшарттарын пайдалану ерекшеліктері**

86. Ұлттық басқарушы холдинг Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасының экономикасын оның басым салаларында жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген қарыздарды (кредиттерді) сыныптаған кезде осы Қағидаларға 3-қосымшаның 2 және 3-кестелері пайдаланылады.

## 5-тарау. Банктің активтер мен шартты міндеттемелерге қарсы провизия (резерв) қалыптастыру ерекшеліктері

### 1-параграф. Провизия (резерв) құру тәртібі

87. Банк Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасының талаптарына, № 9 "Қаржы құралдары" халықаралық қаржылық есептілік стандартына (бұдан әрі – № 9 ХҚЕС) және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес күтілетін және кредиттік залалдарға провизия (резерв) құрады.

88. Провизия (резерв) банктің атқарушы органы бекіткен провизияларды (резервтерді) есептеу әдістемесіне (бұдан әрі – әдістеме) сәйкес құрылады.

89. Провизия (резерв) қалыптастыру мақсаттары үшін дара активтердің құнсыздануының үш сатысы, сондай-ақ құрылған немесе сатып алынған кредиттік құнсызданған активтер (бұдан әрі – РОСІ-активтер) ерекшеленеді:

№ 1 саты – дара активті бастапқы тану сәтінен бері кредиттік тәуекел айтарлықтай ұлғаймаған, кредиттік құнсыздану белгілері жоқ;

№ 2 саты – бастапқы тану сәтінен бері кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы орын алған, бірақ дефолт жоқ;

№ 3 саты – бастапқы тану сәтінен бері кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы орын алып, дефолтқа ұласуы;

РОСІ-актив – бастапқы тану сәтінде кредиттік құнсыздану болған, сатып алынған немесе құрылған қаржылық актив.

90. РОСІ-актив болып табылмайтын дара активтер бойынша провизияны (резервті) есептеу мынадай кезеңдердің орындалуын көздейді:

1) дара актив сатыларын айқындау, атап айтқанда:

дара активтің кредиттік құнсыздануын объективті растау болып табылатын оқиғалардың бар-жоғын бағалау;

кредиттік құнсызданудың объективті расталуы анықталған жағдайда дара актив № 3 сатыға сыныпталады және әдістемеге сәйкес есепті күндегі кредиттік залалдар есептеледі;

дара активті бастапқы тану күнінен бері кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюына әкеп соқтырған оқиғалардың бар-жоғын бағалау;

кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы анықталған жағдайда дара актив № 2 сатыға сыныпталады және әдістемеге сәйкес есепті күнге бүкіл мерзімдегі күтілетін кредиттік залалдар есептеледі;

кредиттік құнсыздану расталмаған және кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаю өлшемшарттары болмаған жағдайда дара актив № 1 сатыға сыныпталады және әдістемеге сәйкес 12 айлық күтілетін кредиттік залал есептеледі;

2) провизия (резерв) мөлшері күтілетін және есепті күндегі кредиттік залалдардың мөлшеріне теңестіріледі.

91. Банк дефолттың туындау ықтималдығын есептеу мақсатында банктің уәкілетті органы бекіткен, рейтингілік бағалауды модельдеу саласындағы халықаралық ұйымдардың (сарапшылардың) немесе олардың мамандандырылған бөлімшелерінің қатысуымен әзірленген және тестілеуден өткен ішкі рейтингілік үлгіні пайдаланады. Рейтингілік бағалауды үлгілеу саласындағы халықаралық ұйымдар (сарапшылар) болып мыналар танылады:

S&P Global Market Intelligence LLC;

Fitch Ratings Inc.;

Moody's Investors Service;

Fair, Isaac and Company (FICO);

Experian plc.;

Deloitte Touche Tohmatsu Limited;

Ernst & Young Global Limited;

KPMG;

Pricewaterhouse Coopers International Limited.

92. Банк дефолт кезіндегі ықтимал шығын деңгейін есептеу мақсатында (Loss given Default, LGD) банктің уәкілетті органы бекіткен, халықаралық ұйымдардың (сарапшылардың) немесе олардың модельдеу саласындағы мамандандырылған бөлімшелерінің қатысуымен әзірленген және сыналған LGD моделін (модельдерін) пайдаланады.

93. Банк дефолт кезіндегі талаптар сомасын есептеу мақсаттары үшін (Exposure at Default, EAD) банктің уәкілетті органы бекіткен дефолт кезіндегі талаптар сомасын есептеудің EAD моделіне сәйкес кредиттік тәуекел компоненттерін бағалау модельдерін қолданады.

94. Дара актив бойынша болашақтағы есептік ақша легіне келеңсіз әсерін тигізетін бір немесе бірнеше оқиға орын алатын болса, мұндай дара актив кредиттік құнсызданған болып табылады. Атап айтқанда, мынадай оқиғалар туралы байқалған деректер дара активтің кредиттік құнсыздануын объективті растау болып табылады:

1) шарт талаптарының бұзылуы, атап айтқанда, дефолт немесе есепті күнге банкте және/немесе басқа қаржы ұйымдарында (негізгі борыштың және/немесе сыйақының) төлем мерзімінің күнтізбелік 90 күннен аса өтуі;

2) контрагенттің қаржылық қиындықтарына байланысты қайта құрылымдау;

3) банкте контрагенттің қызмет түрлеріне немесе коммерциялық қызметіне лицензиясынан айырылуы/оның қолданысының тоқтатылуы туралы ақпаратты қоса алғанда, контрагентке елеулі материалдық нұқсан келтірген немесе оған өзінің қызметін жалғастыруға мүмкіндік бермейтін форс-мажор мән-жайлары, сондай-ақ өзге де мән-жайлар туралы ақпараттың болуы;

4) банкроттықтың немесе қаржылық қайта ұйымдастырудың өзге де түрінің жоғары ықтималдығы, сондай-ақ контрагенттің қаржылық жағдайын нашарлатуы мүмкін сот талқылауына тартылуы туралы негізделген және расталатын ақпараттың болуы;

5) контрагенттің айтарлықтай қаржылық қиындықтары нәтижесінде осы дара актив үшін белсенді нарықтың жоққа шығуы.

95. Кредиттік құнсызданудың объективті белгісі және дисконтталған күтілетін ақша легінің сомасы дара активтің жалпы теңгерімдік құнынан асатыны расталған дара активтер бойынша бүкіл мерзім ішінде күтілетін кредиттік залалға тең кредиттік залал есептеледі.

96. № 3 сатыға жатқызылған дара активтер кредиттік құнсыздану белгілері болмаса, сондай-ақ төмендегі шарттардың бірі немесе бірнешеуі орындалған жағдайда № 2 сатыға ауысады:

1) контрагенттің берешегін өтеуі, бұл жалпы баланстық құнның дара активті № 3 сатыға жатқызу күніндегі берешектің сомасына тең немесе одан төмен деңгейге дейін төмендеуіне әкеледі (цессия шарты бойынша өзара есеп айырысу операциялары есепке алынбайды);

2) мынадай:

контрагенттің қаржылық қиындықтарына байланысты қайта құрылымдауға ұшырамаған дара активтер үшін 3 айды;

контрагенттің қаржылық қиындықтарына байланысты қайта құрылымдауға ұшыраған дара активтер үшін осылайша қайта құрылымдалған күнінен бастап 12 айды құрайтын тұрақтандыру (карантин) мерзімінің өтуі. Қайта құрылымдалған дара активте жеңілдік кезеңі болған жағдайда дара актив жеңілдік кезеңі аяқталғанға дейін және одан кейін кемінде 6 ай бойы, бірақ контрагенттің қаржылық қиындықтарына байланысты қайта құрылымдау күнінен бастап 12 айдан кем болмайтын мерзімде № 3 сатыда қалады.

97. Егер есепті күнге кредиттік құнсызданудың объективті белгілері болмаса, бірақ осы дара актив бойынша есепті күнге қаржы құралын бастапқы тану күнінен бері кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы орын алса, дара актив № 2 сатыға жатқызылады.

98. Кредиттік тәуекелдің ұлғаюы былайша айқындалады:

1) әрбір дара актив бойынша қаржылық актив бойынша дефолттың басталу тәуекелін бастапқы тану күніндегі дефолттың басталу тәуекелімен салыстыру жолымен қаржы құралының күтілетін қолданылу мерзімі ішінде дефолттың басталу тәуекелінің өзгеруі бағаланады;

2) бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюын көрсететін, шамадан тыс шығын мен күш-жігер жұмсалмай қолжетімді болатын негізделген және расталатын ақпарат талданады.

99. Кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюының өлшемшарттары мыналар:

1) бастапқы тану күнімен салыстырғанда дара активтің ішкі/сыртқы рейтингінің: рейтингі "BBB-" және одан жоғары дара актив үшін 3 және одан көп сатыға; рейтингі "BB+" және одан төмен дара актив үшін 2 және одан көп сатыға төмендеуі;

2) шарт талаптарының бұзылуы, атап айтқанда, дефолт немесе есепті күнге банкте және/немесе басқа қаржы ұйымдарында (негізгі борыштың және/немесе сыйақының) төлем мерзімінің күнтізбелік 30 күннен аса өтуі;

3) міндеттеме бойынша қамтамасыз ету құнының немесе үшінші тараптар ұсынған кепілдіктер сапасының немесе кредиттік сапаны жоғарылату тетіктерінің айтарлықтай өзгеріп, қамтамасыз етудің жеткіліктілігін есептеу негізінде дара актив бойынша қамтамасыз етудің жеткіліксіз болуына әкелуі, бұл контрагент үшін шартта көзделген келісімшарттық төлемдерді жүзеге асыруға экономикалық ынталандыруды төмендетуі мүмкін немесе дефолттың туындау ықтималдығына өзге де негізді түрде әсерін тигізеді ;

4) есептік күнге бюджетке төленетін салықтар мен басқа да міндетті төлемдер, міндетті зейнетақы жарналары, міндетті әлеуметтік аударымдар бойынша контрагенттің мерзімі күнтізбелік 30 күннен асқан өтелмеген (Қазақстан Республикасының резиденттері үшін) берешегі болып, контрагенттің банк алдындағы қаржылық міндеттемелерін орындамауына әкелуі/әкелуінің мүмкіндігі;

5) банк болашақта күтілетін ақша легіне жағымсыз әсерін тигізуінің айтарлықтай қаупі бар деп есептейтін басқа пайым.

100. Есептік күнге кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаю өлшемшарттары болмаса және кредиттік тәуекелдің ұлғаю өлшемшарттары жоққа шығарылған күннен бастап 3 ай ішінде тұрақтандыру (карантин) кезеңі сақталған болса, дара актив № 1 сатыға ауыстырылуы мүмкін және кредиттік шығындарды есептеу 12 айлық күтілетін кредиттік залал негізінде жүргізіледі.

101. Егер есепті күнге кредиттік құнсыздандудың объективті белгілері болмаса және осы дара актив бойынша қаржы құралын бастапқы тану күнінен бастап кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюы орын алмаса, дара актив № 1 сатыға жатқызылады.

102. Бастапқы тану сәтіне кредиттік құнсызданған активтер болып табылатын активтерде құнсыздануға қарсы провизия (резерв) болмайды. Мұның орнына бүкіл мерзім ішінде олар бойынша күтілетін кредиттік залалдардың шамасы тиімді пайыздық мөлшерлеменің есебіне енгізіледі.

103. Бүкіл кезеңдегі күтілетін кредиттік залалдың өзгерістерін бастапқы тану кезінен бастап жинақталған провизия (резерв) ғана әрбір кейінгі есептік күнгі РОСІ-активтер бойынша шығындарға арналған бағалау резерві ретінде танылады.

104. Күтілетін кредиттік залалдарды есептеу дара активтің сатысына немесе оның РОСІ-активтерге тиесілігіне байланысты әдістемеді көзделген формулалар бойынша жүзеге асырылады.

105. Провизия (резерв) құрудың кезеңділігі әдістемеде белгіленеді, бірақ кезеңнің соңына қарай айына бір реттен сиретпей белгіленеді.

106. Әдістемеге сәйкес құрылған провизия (резерв) мөлшері банктің бухгалтерлік есебі мен қаржылық есептілігінде көрініс табады.

## **2-параграф. Әдістемеге қойылатын талаптар**

107. Әдістемеде:

- 1) дара активтің кредиттік құнсыздануын растайтын оқиғалардың тізбесі;
- 2) дефолттың анықтамасы;
- 3) кредиттік тәуекелдің айтарлықтай ұлғаюын айқындайтын өлшемшарттар;
- 4) дара активтің белгілі сатысына/РОСІ-активтерге тиесілігіне сәйкес провизия (резерв) мөлшерін айқындау тәртібі;
- 5) провизия (резерв) мөлшерін есептеудің кезеңділігі қамтылады.

108. Мыналар:

- 1) бекітілген әдістеменің Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы заңнамасының талаптарына, халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес келмеуі;
- 2) әдістеме талаптарына сәйкес есептелген провизияның (резервтің) нақты залал сомасына сәйкестігі тұрғысындағы тестінің нәтижелері;
- 3) статистикалық, макроэкономикалық деректер көзінің өзгеріп, оларды болашақта қолданудың мүмкін болмауы (болашақта деректерді алудың мүмкін болмауы);
- 4) кредиттеу нарығында банк стратегиясының өзгеруіне байланысты кредиттік тәуекелдің ұқсас сипаттамалары бойынша портфель сегментациясының өзгеруі (мысалы, жаңа өнімдерді іске қосу, экономиканың белгілі бір секторларында шоғырлану және т.с.с.);
- 5) есеп-қисап модельдерінің дәлдігін арттыруға және процесті жақсартуға/оңтайландыруға, оның ішінде автоматтандыруға бағытталған өзге де өзгерістер/толықтырулар әдістемеге өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізуге негіз болып табылады.

## **3-параграф. Шегеруге жатқызылатын провизияны (резервті) есептеу**

109. Салық салу мақсатында провизия (резерв):

әдістемеге сәйкес өзге жиынтық табыс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын дара активтер бойынша;

бір тектес кредиттер (қарыздар) бойынша;

егер қарыз алушы (борышкер, бірлесіп қарыз алушы) салық заңнамасына сәйкес айқындалған жеңілдікті салық салынатын мемлекетте тіркелген тұлға не жеңілдікті

салық салынатын мемлекетте тіркелген тұлғаға қатысты тәуелді немесе еншілес тұлға болып табылған жағдайда қалыптастырылмайды.

110. Активтің жалпы баланстық құнындағы негізгі борыштың үлесіне (бұдан әрі – негізгі борыштың құнсыздануы) тиесілі құнсызданудан туындаған шығын мөлшерінде шегерімдерге жатқызылатын провизия (резерв) мына формула бойынша айқындалады:

$НБҚ = НҚ \times (П / АЖБҚ)$ , мұндағы

НБҚ – негізгі борыштың құнсыздануы;

НБ – негізгі борыш;

П – осы Қағидалардың 88-тармағына сәйкес айқындалған провизия (резерв);

ЖБҚ – активтің жалпы баланстық құны.

Бұл ретте есептелген Негізгі борыштың құнсыздану сомасы 1 теңгеге дейін дөңгеленуге тиіс: 50 тиын және одан көп сома бір теңге ретінде қабылданады, 50 тиыннан кем сома қабылданбайды.

Провизия (резерв)  
кұру қағидаларына  
1-қосымша

**Негізгі қызмет түрі қарыз операцияларын жүзеге асыру немесе талап ету құқықтарын сатып алу болып табылатын және дауыс беретін акцияларының (қатысу үлестерінің) жүз пайызы ұлттық басқарушы холдингке тиесілі заңды тұлғалар үшін активтер мен шартты міндеттемелерді (инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шарттық міндеттемелерді, сондай-ақ біртектес қарыздардың (кредиттердің) портфеліне қосылған қарыздарды қоспағанда) сыныптау өлшемшарттары**

1-кесте

Р/с №	Өлшемшарттар	Сыныптау санаты	Балл
1.	Қаржылық жағдайы		
1)		орнықты	0
2)		қанағаттанарлық	+1
3)		орнықсыз	+2
4)		өте қиын	+4
2.	Өтеу мерзімінің кешіктірілуі		
		салымдар (депозиттер), бағалы қағаздар және шартты міндеттемелер бойынша	дебиторлық берешек бойынша
1)		сыныпталаатын актив бойынша соңғы он екі ай ішінде төлемдерді өтеудің кешіктірілмеуі	
			-1

2)		соңғы он екі ай ішінде ағымдағы күнге дейін төлем мерзімі өткізілген және төлеу мерзімі басталмаған қарыздар (кредиттер)			0
3)		7-30 күн	7 күнге дейін	14 күнге дейін	+1.5
4)		31-60 күн	7 күннен 15 күнге дейін	14 күннен 30 күнге дейін	+2.5
5)		61-90 күн	15 күннен 30 күнге дейін	30 күннен 60 күнге дейін	+3.5
6)		90 күннен астам	30 күннен астам	60 күннен астам	+4.5
3.	Қамтамасыз ету сапасы				
1)		сенімді			-3
2)		жақсы			-2
3)		қанағаттанарлық			0
4)		қанағаттанарлықсыз			+1
5)		қамтамасыз етілмеген			+2
4.	Ұзарту				
1)		ұзартудың болмауы			0
2)		ұзартудың болуы			ұзарту саны +1 б а л ғ а көбейтіледі
5.	Қарыз алушыда (борышкерде) рейтингінің бар-жоғы				
1)		"А" және жоғары			-3
2)		Қазақстан Республикасының рейтингінен жоғары – "А"-ға дейін			-2
3)		Қазақстан Республикасының рейтингі деңгейінде			-1
4)		Қазақстан Республикасының рейтингінен төмен және рейтингі жоқ			0

**Ұлттық басқарушы холдинг үшін активтер мен шартты міндеттемелерді (инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) және олармен байланысты шартты міндеттемелерді (кредиттерді), біртектес қарыздар (кредиттер) портфеліне қосылған қарыздарды, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда) сыныптау өлшемшарттары**

## 2-кесте

Р/с №	Өлшемшарттар	Сыныптау санаты	Балл
1.	Қаржылық жағдайы		
1)		орнықты	0
2)		қанағаттанарлық	+1
3)		орнықсыз	+2
4)		өте қиын	+4

2.	Өтеу мерзімінің кешіктірілуі				
		қарыз (кредит) бойынша	салымдар (депозиттер), бағалы қағаздар және шартты міндеттемелер бойынша	дебиторлық берешек бойынша	
1)		сыныпталатын актив бойынша төлемдерді өтеудің кешіктірілмеуі			-1
2)		ағымдағы күнге дейін төлем мерзімі өткізілген және төлеу мерзімі басталмаған қарыздар (кредиттер)			0
3)		7-30 күн	7 күнге дейін	14 күнге дейін	+1.5
4)		31-60 күн	7 күннен 15 күнге дейін	14 күннен 30 күнге дейін	+2.5
5)		61-90 күн	15 күннен 30 күнге дейін	30 күннен 60 күнге дейін	+3.5
6)		90 күннен астам	30 күннен астам	60 күннен астам	+4.5
3.	Қамтамасыз ету сапасы				
1)		сенімді			-3
2)		жақсы			-2
3)		қанағаттанарлық			0
4)		қанағаттанарлықсыз			+1
5)		қамтамасыз етілмеген			+2
4.	Қарыз алушыда (борышкерде) рейтингінің бар-жоғы				
1)		"А" және жоғары			-3
2)		Қазақстан Республикасының рейтингінен жоғары – "А"-ға дейін			-2
3)		Қазақстан Республикасының рейтингі деңгейінде			-1
4)		Қазақстан Республикасының рейтингінен төмен және рейтингі жоқ			0

**Ұлттық басқарушы холдинг Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берген қарыздарды (кредиттерді) сыныптау өлшемшарттары**

3-кесте

Р/с №	Өлшемшарттар	Сыныптау санаты	Балл
1.	Өтеу мерзімінің кешіктірілуі		
1)		сыныпталатын актив бойынша төлемдерді өтеудің кешіктірілмеуі	-1
2)		ағымдағы күнге дейін төлем мерзімі өткізілген және төлеу мерзімі	0

		басталмаған қарыздар (кредиттер)	
3)		30-60 күн	+1.5
4)		61-90 күн	+2.5
5)		91-120 күн	+3.5
6)		120 күннен астам	+4.5

**Тиісті сыныптау санаттары үшін провизияның (резервтің) қажетті көлемінің пайыздық мәндерінің шәкілі**

4-кесте

Активтің (шартты міндеттеменің, біртектес қарыздар (кредиттер) портфелінің) сыныпталу санатын айқындауға арналған балл саны *	Активтің (шартты міндеттеменің, біртектес қарыздар (кредиттер) портфелінің) сыныпталу санаты	Активтер (шартты міндеттемелер, біртектес қарыздар (кредиттер) портфелі) бойынша провизия мөлшері (негізгі борыш сомасынан %-бен)
1-ге дейін (қоса алғанда)	Стандартты	
	Күмәнді:	
1-ден 2-ге дейін (қоса алғанда)	1-санат	5 % – төлем уақтылы және толық төленген болса
	2-санат	10 % – төлем кешіктіріліп төленген болса және толық төленбесе
2-ден 3-ке дейін (қоса алғанда)	3-санат	20 % – төлем уақтылы және толық төленген болса
	4-санат	25 % – төлем кешіктіріліп төленген болса және толық төленбесе
3-тен 4-ке дейін (қоса алғанда)	5-санат	50 % – барлық жағдайда
4-тен 8-ге дейін (қоса алғанда)	6-санат	75 % – барлық жағдайда
8-ден жоғары	Үмітсіз	100 % – барлық жағдайда

Ескертпе:

агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдинг пен оның еншілес ұйымдарына балл саны әрқашан 0-ге тең.

Провизия (резерв)  
құру қағидаларына  
2-қосымша

**Қарыз алушының қаржылық жағдайын айқындау**

1. Контрагент-банктердің және басқа қаржы институттарының қаржылық жағдайын айқындау өлшемшарттары

1. Контрагент-банктердің және басқа қаржы институттарының қаржылық жағдайын бағалау кезінде "Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес әзірленген шоттардың жоспарына сәйкес

бухгалтерлік есеп шоттарында операцияларды көрсету тәртібімен қаржылық есептіліктің төменде көрсетілген көрсеткіштері пайдаланылады. "Екінші деңгейдегі банктердегі, ипотекалық ұйымдардағы және "Қазақстан Даму Банкі" акционерлік қоғамындағы бухгалтерлік есеп шоттарының үлгі жоспарына" өзгерістер енгізілген кезде қаржылық жағдайды бағалау контрагент-банк ұсынған қаржылық есептілік негізінде енгізілген өзгерістер ескеріле отырып жүргізіледі.

#### 1-кесте

Шоттың коды	Шоттың атауы
1000	Ақша
1050	Корреспонденттік шоттар
1100	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне қойылатын талаптар
1200	Әділ құн бойынша пайда немесе шығын арқылы ескерілетін бағалы қағаздар
1250	Басқа банктерге орналастырылған салымдар
1300	Басқа банктерге берілген қарыздар
1306	Қарыздар бойынша басқа банктердің мерзімі өткен берешегі
1309	Қаржы лизингі бойынша басқа банктердің мерзімі өткен берешегі
1319	Басқа да банктерге берілген (контрактивті) қарыздар мен қаржы лизингі бойынша резерв (провизия)
1320	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға берген қарыздар және қаржы лизингі
1327	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға берген қарыздар бойынша мерзімі өткен берешек
1328	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға берген қаржы лизингі бойынша мерзімі өткен берешек
1329	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға берілген (контрактивті) қарыздар және қаржы лизинг бойынша резерв (провизия)
1400	Клиенттерге қойылатын талаптар
1409	Факторинг бойынша клиенттердің мерзімі өткен берешегі
1421	Қаржы лизингі бойынша клиенттердің мерзімі өткен берешегі
1423	Форфейтинг бойынша клиенттердің мерзімі өткен берешегі
1424	Қарыздар бойынша клиенттердің мерзімі өткен берешегі

1427	Сауда қызметін қаржыландыру операциялары бойынша мерзімі өткен берешек
1428	Қарыздар және қаржы лизингі бойынша клиенттерге берілген (контрактивті) резерв (провизия)
1450	Сатуға арналған қолда бар бағалы қағаздар
1460	Бағалы қағаздармен жасалатын "кері РЕПО" операциялары
1470	Капиталға және қоса реттелген борышқа инвестициялар
1475	Қоса реттелген борышқа инвестициялар (белсенді)
1476	Өзге инвестициялар (белсенді)
1480	Өтегенге дейін ұсталатын бағалы қағаздар
1600	Тауарлық-материалдық қорлар
1650	Негізгі құралдар және материалдық емес активтер
1850	Өзге дебиторлар
1880	Секьюритилендірілген активтер
2010	Корреспонденттік шоттар
2020	Басқа банктер талап еткенге дейінгі салымдар
2030	Қазақстан Республикасының Үкіметінен алынған қарыздар
2040	Халықаралық қаржы ұйымдарынан алынған қарыздар
2050	Басқа банктерден және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардан алынған қарыздар
2110	Овернайт қарыздар
2120	Мерзімді салымдар
2200	Клиенттердің алдындағы міндеттемелер
2255	Бағалы қағаздармен жасалатын "РЕПО" операциялары
2300	Айналымға шығарылған бағалы қағаздар
2400	Қоса реттелген борыштар
2850	Өзге кредиторлар
3200	Жалпы банктік тәуекелдерге арналған резерв (провизия)
3510	Резервтегі капитал (пассивті)
3580	Өткен жылдардың бөлінбеген таза пайдасы (жабылмаған шығыны) (пассивті)
3599	Бөлінбеген таза пайда (жабылмаған шығын) (пассивті)
4050	Корреспонденттік шоттар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4100	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне орналастырылған салымдар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер

4200	Бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4250	Басқа банктерде орналастырылған салымдар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4300	Басқа банктерге берілген қарыздар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4320	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға берілген немесе банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардан алынған қарыздар және қаржы лизингі бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4400	Клиенттерге қойылатын талаптар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4450	Өзге бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4465	Бағалы қағаздармен жасалған "кері РЕПО" операциялары бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4475	Қоса реттелетін борышқа инвестициялар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4476	Өзге инвестициялар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
4480	Өтегенге дейін ұсталатын бағалы қағаздар бойынша сыйақы алуға байланысты кірістер
5020	Корреспонденттік шоттар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5030	Қазақстан Республикасының Үкіметінен және жергілікті атқарушы органдарынан алынған қарыздар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5040	Халықаралық қаржы ұйымдарынан алынған қарыздар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5050	Басқа банктерден алынған қарыздар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5060	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардан алынған қарыздар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5090	Сыйақы төлеуге байланысты басқа шығыстар
5110	Овернайт қарыздар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5120	Басқа банктердің салымдары бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5150	Филиалдармен есеп айырысулар бойынша шығыстар
5200	Клиенттердің талаптары бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар

5250	Бағалы қағаздармен "РЕПО" операциялары бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5300	Бағалы қағаздар бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5400	Қоса реттелген борыш бойынша сыйақы төлеуге байланысты шығыстар
5451	Басқа банктерге орналастырылған салымдар бойынша резервке (провизияға) қаржы бөлу
5452	Басқа банктерге ұсынылған қарыздар мен қаржы лизингі бойынша резервке (провизияға) қаржы бөлу
5455	Клиенттерге ұсынылған қарыздар мен қаржы лизингі бойынша резервке (провизияға) қаржы бөлу
5464	Бағалы қағаздар бойынша резервке (провизияға) қаржы бөлу
5466	Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға берілген қарыздар мен қаржы лизингі бойынша резервке (провизияға) қаржы бөлу
6005	Шығарылған өтелмеген аккредитивтер бойынша ықтимал талаптар (белсенді)
6010	Расталған өтелмеген аккредитивтер бойынша ықтимал талаптар (белсенді)
6055	Берілген немесе расталған кепілдіктер бойынша ықтимал талаптар (белсенді)

2. Қаржылық жағдайды айқындау үшін мынадай көрсеткіштер пайдаланылады:

1) "Имобилизацияланған қаражат" (ИҚ) – 1850, 1306, 1309, 1327, 1328, 1409, 1421, 1423, 1424, 1427, 1600, 1650-ші шоттар мен 2850-ші шот сомасының айырмасы ретінде айқындалады ( $ИҚ = 1850 + 1306 + 1309 + 1327 + 1328 + 1409 + 1421 + 1423 + 1424 + 1427 + 1600 + 1650 - 2850$ );

2) "Меншікті капитал-брутто" (МКБ) – "Меншікті капитал" және "Имобилизацияланған қаражат" көрсеткіштерінің айырмасы ретінде айқындалады;

3) "Кіріс активтері" (КА) – 1000, 1050, 1100, 1200, 1250, 1300, 1400, 1450, 1470-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады ( $КА = 1000 + 1050 + 1100 + 1200 + 1250 + 1300 + 1400 + 1450 + 1470$ );

4) "Кредиттер брутто" (КБ) – 1300, 1319, 1320, 1329, 1400, 1428, 6005, 6010, 6055-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады ( $КБ = 1300 + 1319 + 1320 + 1329 + 1400 + 1428 + 6005 + 6010 + 6055$ );

5) "Мерзімі өткен кредиттер" (МӨК) – 1306, 1309, 1327, 1328, 1409, 1421, 1423, 1424, 1427-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады ( $МӨК = 1306 + 1309 + 1327 + 1328 + 1409 + 1421 + 1423 + 1424 + 1427$ );

6) "Таза пайыздық кіріс" – "резервтерге арналған шығыстар" (ТПК-РШ) – 4050, 4100, 4200, 4250, 4300, 4320, 4400, 4450, 4465, 4475, 4476, 4480 шоттарының сомасы мен 5020, 5030, 5040, 5050, 5060, 5090, 5110, 5120, 5150, 5200, 5250, 5300, 5400, 5451, 5452, 5455, 5464, 5466-шы шоттар сомасының айырмасы ретінде айқындалады (

ТПК-РШ) = (4050 + 4100 + 4200 + 4250 + 4300 + 4320 + 4400 + 4450 + 4465 + 4475 + 4476 + 4480) - (5020 + 5030 + 5040 + 5050 + 5060 + 5090 + 5110 + 5120 + 5150 + 5200 + 5250 + 5300 + 5400 + 5451 + 5452 + 5455 + 5464 + 5466);

7) "Пайыздық кіріс алып келетін активтер" (ПКА) – 1050, 1100, 1200, 1250, 1300, 1320, 1400, 1450, 1458, 1475, 1476, 1480, 1880-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (ПКА = 1050 + 1100 + 1200 + 1250 + 1300 + 1320 + 1400 + 1450 + 1458 + 1475 + 1476 + 1480 + 1880);

8) "Таза пайда" + "Резервтер" + "Резервтік қор" (ТРР) – 3599, 1319, 1329, 1428, 3200, 3510, 3580-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (ТРР = 3599 + 1319 + 1329 + 1428 + 3200 + 3510 + 3580);

9) "Пайыздық кірістер" (ПК) – 4050, 4100, 4200, 4250, 4300, 4320, 4400, 4450, 4465, 4475, 4476, 4480-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (ПК = 4050 + 4100 + 4200 + 4250 + 4300 + 4320 + 4400 + 4450 + 4465 + 4475 + 4476 + 4480);

10) "Пайыздық шығыстар" (ПШ) – 5020, 5030, 5040, 5050, 5060, 5090, 5110, 5120, 5150, 5200, 5250, 5300, 5400-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (ПШ = 5020 + 5030 + 5040 + 5050 + 5060 + 5090 + 5110 + 5120 + 5150 + 5200 + 5250 + 5300 + 5400);

11) "Пайыздық міндеттемелер" (ПМ) – 2010, 2020, 2030, 2040, 2050, 2110, 2120, 2200, 2255, 2300, 2400-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (ПМ = 2010 + 2020 + 2030 + 2040 + 2050 + 2110 + 2120 + 2200 + 2255 + 2300 + 2400);

12) "Кредиттер бойынша кіріс" (КК) – 4300, 4320, 4400-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (КК = 4300 + 4320 + 4400);

13) "Кредиттер бойынша провизияларға арналған шығыстар" (КПШ) – 5452 және 5455-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (КПШ = 5452 + 5455);

14) "Қалыптасқан провизиялар" (ҚП) – 1319, 1329, 1428-ші шоттардың сомасы ретінде айқындалады (ҚП = 1319 + 1329 + 1428).

3. Қаржылық жағдайды айқындау үшін осы қосымшаның 2-кестесінің 1-бағанында көрсетілген әрбір көрсеткіш бойынша қорытынды балл есептеледі. Көрсеткіштің қорытынды балы 3-бағандағы нормативтерге сәйкес болуына байланысты 4-бағаннан тиісті балл беріле отырып, 2-бағанда айқындалған тәртіпке сәйкес есептеледі.

## 2-кесте

Көрсеткіштің атауы	Есептеу тәртібі	Көрсеткіш нормативтері	Тиісті балл
1	2	3	4
Капитал иммобилизациясы коэффициенті	иммобилизацияланған қаражат/меншікті капитал – брутто	0-10 %	0
		10-30 %	5
		30 %-дан астам немесе теріс мән	10
Автономия коэффициенті	меншікті капитал – нетто / міндеттемелер	13 %-дан астам	0
		6 %-дан 13 %-ға дейін	5
		6 %-дан кем	10
		90 %-дан астам	0

Маневрлеу коэффициенті	меншікті капитал – нетто / меншікті капитал – брутто	70 %-дан 90 %-ға дейін	5
		70 %-дан кем немесе егер екеуі де теріс мәнді болса	10
Капиталдың мультипликаторы	активтер/меншікті капитал	700 %-дан кем	0
		700 %-дан 900 %-ға дейін	5
		900 %-дан астам немесе теріс мәнді	10
Жиынтық активтердегі кірістік активтердің үлес салмағы	кіріс активтері/активтер	80 %-дан астам	0
		80 %-дан-40 %-ға дейін	5
		40 %-дан кем	10
Жиынтық активтердегі кассалық қаражаттың үлес салмағы	касса/активтер	3 %-дан астам	0
		1 %-дан 3 %-ға дейін	5
		1 %-дан кем	10
Кредит – брутто ( клиенттерге кредиттер, БАК, теңгерімнен тыс талаптар) мен жиынтық активтердің арақатынасы	кредиттер – брутто (БАК және теңгерімнен тысты қоса алғанда)/активтер	100 %-дан кем	0
		100 %-дан 130 %-ға дейін	5
		130 %-дан астам	10
Кредиттік портфельдегі мерзімі өткен және шектелген берешектің үлесі	мерзімі өткен кредиттер/кредиттер – брутто	5 %-дан кем	0
		5 %-дан 15 %-ға дейін	5
		15 %-дан астам	10
Кредит тәуекелі коэффициенті	кредиттер – брутто - қалыптасқан провизиялар /кредиттер – брутто	85 %-дан астам	0
		60 %-дан 85 %-ға дейін	5
		60 %-дан кем	10
Тәуекелге түзетілген таза пайыздық маржа	таза пайыздық кіріс – резервтерге арналған шығыстар/пайыздық кіріс әкелетін активтер	2 %-дан астам	0
		0,5 %-дан 2 %-ға дейін	5
		0,5 %-дан кем	10
Тәуекелден қорғалу коэффициенті	таза пайда + резервтер + резервтік қор/кіріс активтері	20 %-дан артық	0
		11 %-дан 20 %-ға дейін	5
		11 %-дан кем	10
ROA активтеріне қайтару	таза пайда/активтер	3 %-дан астам	0
		1 %-дан 3 %-ға дейін	5
		1 %-дан кем	10
ROA меншікті капиталына қайтару	таза пайда/меншікті капитал	18 %-дан астам	0
		6 %-дан 18 %-ға дейін	5
		6 %-дан кем немесе егер екеуі де теріс мәнді болса	10
Таза пайыздық маржа	таза пайыздық кіріс/ пайыздық кіріс алып келетін активтер	6 %-дан астам	0
		3 %-дан 6 %-ға дейін	5
		3 %-дан кем	10
Пайыздық спрэд	(пайыздық кірістер/ пайыздық кіріс әкелетін активтер) – (пайыздық	6 %-дан астам	0
		4 %-дан 6 %-ға дейін	5

	шығыстар/пайыздық міндеттемелер)	4 %-дан кем	10
Кредиттер бойынша провизияларға арналған шығыстарға кететін кредиттер бойынша кірістің үлесі	кредиттер бойынша провизияларға/кредиттер бойынша кіріске арналған шығыстар	35 %-дан кем	0
		35 %-дан 55 %ға дейін	5
		55 %-дан астам	10
Левередж	міндеттемелер/меншікті капитал – нетто	600 %-дан кем	0
		600 %-дан 810 %-ға дейін	5
		810 %-дан астам	10
Депозиттердің кредиттерге арақатынасы	депозиттер/кредиттер	80 %-дан астам	0
		60 %-дан 80 %-ға дейін	5
		60 %-дан кем	10

4. Қаржылық жағдайды айқындау үшін барлық көрсеткіш бойынша жиынтық балл жинақталады және алынған нәтиже осы қосымшаның 3-кестесіне сәйкес қаржылық жағдайдың сыныпталуын айқындайды. Егер жиынтық балл сомасы 75 балдан кем болса, контрагент-банктің жағдайы "Орнықты", 76-дан 130 балға дейін болса, жағдайы "Қанағаттанарлық", 131-ден 154 балға дейін болса, жағдайы "Орнықсыз", 154-тен балдан асса, жағдайы "Өте қиын" деп сыныпталады.

### 3-кесте

Жағдайы	Қорытынды балл
Орнықты	<75
Қанағаттанарлық	76-130
Орнықсыз	131-154
Өте қиын	>=155

5. Егер контрагент-банктің рейтингі Қазақстан Республикасының егемен рейтингіне тең немесе одан жоғары болса, жағдайы "Орнықты" болып саналады.

### 2. Корпоративтік контрагенттердің қаржылық жағдайын сыныптау өлшемшарттары

6. Корпоративтік контрагенттердің қаржылық жағдайы төмендегі кестеге сәйкес есептеледі. 1-бағанда көрсетілген әрбір көрсеткіш 2-бағаннан есептеу тәртібіне сәйкес есептеледі және одан әрі оған 3-бағанға сәйкес тиісті балл беріледі.

### 4-кесте

Көрсеткіш атауы	Есептеу тәртібі	Компонент нормативтері	Тиісті балл	Салмақтылық коэффициенті	Қорытынды балл
1	2	3	4	5	6
1. Ағымдағы өтімділік коэффициенті	Ағымдағы активтер/ Ағымдағы міндеттемелер	>=80 %	0	2	
		50-80 %	5		
		<50 %	10		
2. Мерзімді өтімділік коэффициенті	Өтімді активтер/ Ағымдағы міндеттемелер	>=65 %	0	2	
		20-65 %	5		
		<20 %	10		
		<=67 %	0		

3. Қаржылық тегік	Қарыз қаражаты / Меншікті капитал	67-233 %	5	4	
		>233 %	10		
4. Автономия коэффициенті	Қарыз қаражаты / Активтер	<=40 %	0	4	
		40-70 %	5		
		>70 %	10		
5. Сатудың рентабельділігі, %	Таза пайда/ Түсім	>=14 %	0	3	
		7-14 %	5		
		<7 %	10		
6. Меншікті капиталдың рентабельділігі (ROE), %	Таза пайда / Меншікті капитал	>=12 %	0	3	
		5-12 %	5		
		<5 %	10		
7. Бір жыл ішіндегі активтердің серпіні	( Ж ы л соңындағы активтер (кезең)/ жыл басындағы активтер (кезең) – 100 %	>15 %	0	2	
		5-15 %	5		
		<5 %	10		
8. Бір жыл ішіндегі таза пайда серпіні	(Ағымдағы жыл ішіндегі таза пайда (кезең)/ өткен жыл ішіндегі таза пайда (кезең) – 100 %	>=10 %	0	2	
		0-10 %	5		
		<0 %	10		
9. Бір жыл ішінде операциялық қызметтен түскен ақшаның серпіні	(Ағымдағы жыл ішінде операциялық қызметтен түскен ақша түсімдерінің сомасы (кезең)*/ өткен жылғы операциялық қызметтен түскен ақша түсімдерінің сомасы (кезең)*) – 100 %	>=10 %	0	3	
		0-10 %	5		
		<0 %	10		

7. Көрсеткіштердің әрқайсысы бойынша алынған қорытынды балл (6-баған) жинақтап қосылады және алынған нәтиже осы қосымшаның 5-кестесіне сәйкес қаржылық жағдайдың сыныпталуын айқындайды. Егер балл сомасы 130-дан кем болса, контрагент-банктің жағдайы "Орнықты", 135-тен 175 балға дейін "Қанағаттанарлық", 180-нен 200 балға дейін "Орнықсыз", 205-тен астам балл болса "Өте қиын" болып сыныпталады.

#### 5-кесте

Жағдайы	Қорытынды балл
---------	----------------

Орнықты	<130
Қанағаттанарлық	135-175
Орнықсыз	180-200
Өте қиын	205-250

Провизия (резерв)  
құру қағидаларына  
3-қосымша

**Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) қоспағанда, инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) сыныптау өлшемшарттары**

1-кесте

Р/с №	Өлшемшарттар	Сыныптау санаты			Балл
1.	Қаржылық жағдайы				
1)		орнықты			0
2)		қанағаттанарлық			+1
3)		орнықсыз			+2
4)		өте қиын			+4
2.	Өтеу мерзімінің кешіктірілуі				
		қарыз (кредит) бойынша	салымдар (депозиттер), бағалы қағаздар және шартты міндеттемелер бойынша	дебиторлық берешек бойынша	
1)		сыныпталатын кешіктірілмеуі	актив бойынша	төлемдердің	-1
2)		7-30 күн	7 күнге дейін	14 күнге дейін	+1.5
3)		31-60 күн	7 күннен 15 күнге дейін	14 күннен 30 күнге дейін	+2.5
4)		61-90 күн	15 күннен 30 күнге дейін	30 күннен 60 күнге дейін	+3.5
5)		90 күннен астам	30 күннен астам	60 күннен астам	+4.5
3.	Қамтамасыз ету сапасы				
1)		сенімді			-3
2)		жақсы			-2
3)		қанағаттанарлық			0
4)		қанағаттанарлықсыз			+1
5)		қамтамасыз етілмеген			+2
4.	Қарыз алушыда (борышкерде) рейтингінің бар-жоғы				
1)		"А" және жоғары			-3

2)	Қазақстан Республикасының рейтингінен жоғары – "А"-ға дейін	-2
3)	Қазақстан Республикасының рейтингі деңгейінде	-1
4)	Қазақстан Республикасының рейтингінен төмен және рейтингі жоқ	0

Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалған және Қазақстан Республикасы экономикасының басым салаларында оны жаңғырту мен әртараптандыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес жобаларды іске асыратын заңды тұлғаларға берілген инвестициялық қарыздарды (кредиттерді) сыныптау өлшемшарттары

### 2-кесте

Р/с №	Өлшемшарттар	Балл
1.	Өтеу мерзімінің кешіктірілуі	
1)	сыныпталатын актив бойынша төлемдердің кешіктірілмеуі	-1
2)	30-60 күн	+1.5
3)	61-90 күн	+2.5
4)	91-120 күн	+3.5
5)	120 күннен астам	+4.5

Тиісті сыныптау санаттары үшін провизиялардың (резервтердің) қажетті көлемінің пайыздық мәндерінің шәкілі

### 3-кесте

Активтің (шартты міндеттеменің, біртектес қарыздар (кредиттер) портфелінің) сыныпталу санатын айқындауға арналған балл саны *	Активтің (шартты міндеттеменің, біртектес қарыздар (кредиттер) портфелінің) сыныпталу санаты	Активтер (шартты міндеттеменің, біртектес қарыздар (кредиттер) портфелінің) бойынша провизияның (негізгі борыш сомасының %) мөлшері
1-ге дейін (қоса алғанда)	Стандартты	
	Күмәнді:	
1-ден 2-ге дейін (қоса алғанда)	1-санат	5 % – төлем уақтылы және толық төленген болса
	2-санат	10 % – төлем кешіктіріліп төленген болса және толық төленбесе
2-ден 3-ке дейін (қоса алғанда)	3-санат	20 % – төлем уақтылы және толық төленген болса
	4-санат	25 % – төлем кешіктіріліп төленген болса және толық төленбесе
3-тен 4-ке дейін (қоса алғанда)	5-санат	50 % – барлық жағдайда
4-тен 8-ге дейін (қоса алғанда)	6-санат	75 % – барлық жағдайда
8-ден астам	Үмітсіз	100 % – барлық жағдайда

Ескертпе:

агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдинг пен оның еншілес ұйымдары үшін балл саны әрқашан 0-ге тең.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМҚ